

Universitätsbibliothek Wuppertal

Titi Petronii Arbitri Satyricon qvae supersunt

Petronius <Arbiter>

Trajecti ad Rhenum, 1709

Liber primus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.
Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-744](#)

LIPSIUS
 JANI DOUSAÆ NORDOVICIS
 PRO
 SATYRICO PETRONII ARBITRI
 VIRI CONSULARIS PRÆCIDANEORUM
 LIBER PRIMUS.

CAPUT I.

Satyracum Petronianam baud unius quidem, sed vero complurium librorum opus fuisse. Dictorum factorumque quasi papavere & sesamo sparsorum ad joci Plautini similitudinem accommodatio. Frictam numerum, pro cocta, sive tosta potius, tam apud Horatium, quam Plautum, sicut oportere. Madidum, seu Tepidum cicer, pro fricto in Martiali. Dictionis Petroniane cum Octaviano eloquendis genere conformatio; adiecta suspectioris insuper alterius loci emendatione.

Satyricon istud Petronii Arbitri in libros plures diribitum, tributum ac disparitum fuisse, satis magno argumento est nobis veteris Glostarii fiducia, quod apud literatissimum antiqua fidei custodem Petrum Danielem nostrum in publicos potius, quam privatos usus ad servari intelligo. Inde enim sic quasi ex armario de prompta festiva illa ablectissimorum Fragmentorum symbola, de qua post omnes omnium collectas novissime ac recens uobis gratiam fecis is, qui Lutetianae Editioni architectus cluit. Ibi igitur inter cetera & hoc exemplum sub Satyrici illius Ipciclegii exodium Petronianis amatoribus occurrit: *Excellissimus dicitur à Petronio in Satyram*. Unde manifestum, hoc opus certo librorum ordine (ut dixi) à compositore suo distinetum & quasi inter junctum fuisse, quod quoniam in tanto ejus scriptorum defectu compertioribus argumentis praestare haud facile est, ambagibus ac diversiculis relictis de semita in viam me sistere approporabo, hoc est, in rem præsentem venire pergam: non ut econiam novam hic ullam instituam scilicet, sed vero ut ordinem mihi ab ipso auctore præscriptum ac prædictitum conservem, studiose utique ac sedulo. Proinde ab Eucolpiana Declaracionis fragmento telam hancce auspicio orsuri, post rerum tumorem, & sententiarum vanissimum strepitum in Arbitri nostri arbitrio conquiscere cogitamus, scævram perversamque hujus (an illius?) facili eloquentiam junctis in unum copis, omnibusque pariter cachinnis flagellatur, nec mellites verborum globulos, & omnia dicta factaque quasi papavere & sesamo sparsi vel unius assis

estimaturi: imo minoris etiam, quam vitrea fracta & somniorum interpretamenta Ascylos.

Cap. I. Et quoniam Papaveris ac sesami nos in memoriam induxit Arbitri, haud alienum instituto nostro videtur Satyricam Petroniana metaphora similitudinem Comico Plautinæ urbanitatis suffragio adiutum porro ire atque defensum. Id exstat Poenulo in joco non absimili iugumus usurpatum, cui etiam utrumque tam Sesamum istud, quam Papaver aspersum reperitabis. verbi causa, act. 1. sc. 11. vers. 112.

AG. Objecro hercle ut multa loquitur? MI. Nibil nisi laterculos,

Sesamum, papaveremque triticum, & frictas nuces. Ad exemplum Plautinum etiam Horatii illud spectare videtur ex Arte, vers. 249.

Nec si quid fricti ciceris probat, & nucis emitor. Neque enim Frictum istud ad Cicer modo, quod præcedit, sed vero etiam ad Nucis mentionem, quæ porro sequitur, pertinere autemo, hoc Plautino potissimum testimonio persuasus; interpretorque, Coctum, seu tostum Cicer, ad stipulante nobis Martialis loco, quem libro primo Epigr. 1. reperias hujusmodi:

Quod otiose

Vendit qui madidum cicer corona.

Item ibidem Epig. 104.

Affe cicer tepidum constat, & affe Venus.

Madidum enim, seu Tepidum Martiali, quod Horatio Frictum. & scimus Madidum pro cocto usurpatum antiquis, item Comico nostro non semel; sed & Vergilio:

Et quamvis igni exiguo properata maderent.

Unde liquido diluet error eorum hominum, qui Frictum pro novello & recenti in Horatio positum sunt interpretati. Sequitur deinceps in capite Declamatione illa, quam contra umbraticos & præposteros seculi sui Declamatores in nescio qua Portu ab Eucolpio habitam palam deprehendimus, argutissima haec similitudo.

Cap. II. Quis inter bac nutrientur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant] V. C. uno verbo auctior, Tantum interpositum habebat, hoc modo: Qui inter bac tantum nutrientur. neque id abhorre sentientia. Legitur porro ex ordine.

Pace vestra licet dixisse, primi omnem eloquentiam per-

(A)

perdidisit. Levibus enim atque inanibus sonis ludibria quadam excitando efficiuntur, ut corpus orationis enervaretur & caderet] Idem hoc ipsum de Asiatica ista tolutiloquentia Octavianus Cæsar, cuius (quantum quidem ex ejusdem Fragmentis est conjectare) universam prorsus dictionis imaginem à Petronio nostro possideri, jampridem fatis acceptum est mihi. Scribit igitur ille in quadam ad M. Antonium epistola, (Suetonium auctorem sequor) ludens malum & inconstans in eligendo genere dicendi ingenium ejus: *Tuque dubitas, Cimberne Annus, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi? ita ut verbis, que C. Sallustius excerpit ex Originibus Catonis, utaris?* an potius *Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?* Quibus mox item succinit Arbitr porro hic noster, inquiens: *Nuper ventosa istae & enormis loquacitas Athenæ ex Asia commigravit, animosque juvenum ad magna surgentes veluti pestileni quodam sidere afflavit.* Cæterum, quod dixi Petronianum scribendi genus ad Octavianæ dictionis similitudinem examuissim mihi conformatum videri, neminem demiraturum arbitror, qui quidem bona animi mente, hoc est, iudicio ac ratione utatur; denique Suetonianum illud ejusdem loci de Augusto Principe testimonium memoriter commemerit fatis: *Genus eloquendi sequitur est elegans & temperatum, vitatis sententiarum ineptius, atque inconcinnitate, & reconditorum verborum (ut ipse dicit) sœtoribus, præcipuumque curam duxit, sensum animi quam apertissime exprimere. quod quo facilius efficeret, aut necubi lectorena vel auditorem obturaret ac moraretur, neque præpositiones verbis addere, neque conjunctiones sepius iterare dubitavit, qua derrata adserant aliquid obscuritatis, et si gratiam angent.* Quæ quidem omnia ita graphicæ, & quasi ad verum Petronianum nobis orationem ob oculos repræsentant, ut, nisi de Augusto ea memorata esse constaret nobis ex Historica fidei auctoritate, in aliud potius neminem, quam in Arbitrum nostrum convenire ex animi sententia jurati asseverare possumus. Ita velut *Uno in Iudicio erudituli ambo sitempe prorsus mihi, nec quicquam minus, quam publici saporis sermonem habere videntur.* Habet inter ejusdem porro indignationis argumenta.

Nondum juvenes declamationibus continebantur, quum Sopholes aut Euripides invenerunt verba, quibus debarent loqui.] Placet legi, Contrebantur, Metaphora vere Petroniana.

CAPUT II.

Interrupta argumentorum aliquot recensio carpim & quasi per Satyram facta; rerumque sub uno aspectu postarum veluti Breviarium quoddam; earum dico, quarum perpetua in Petronio narrationes (quantum quidem ex centunculis ejus superstibus exculpere atque exterebrare potuimus) bac tempestate nequic-

quam desiderantur. Græce urbis appellatione bandiam, quam Neapolim significari. Id Corneliano quoque testimonio firmatum. Lutetiana lectionis assertio. Verba atroci stilo effodere, quomodo intelligendum. Quandam Arbitri nostri sententiam de Horatio adumbratam videri.

Eucolpicam Declamationem Agamemnonis interpellatione abruptam tuisse fidem nobis faciunt hæc verba.

Cap. III. *Non est passus Agamemnon me diutius declamare in porticu, quam ipse in schola sudaverat.] Porticum quam dicat nescio, præsertim quum nec pes nec caput Eucolpiana dissertationis, in tanta tamque deformi Satyrici istius decurtagione, uspiam gentium compareat hodie. Nam nec de Agamemnonis suspiria reliquum nobis quicquam fugitiva oblivio fecit. Quid? quod majorem insuper ac meliorem superioris Declamationis partem Petronio, imo vero nobis, amatoribus inquam ejus, deperitis credibiliter augurari possumus. Jam de obscena illa, modisque omnibus flagitiis Euclpii servitute, eodemque ad arenam (sicuti appetat) condemnato; de fuga ejus, ac iudicio deluso: de nocturna hospitis cede: de uxore Lyca corrupta, tum injurias eidem illatis, expilatoque contumeliosa migratione navigia, nec vola, nec vestigium, quod ajunt. Quid de damnatione Tryphana, de exilio ac dignitate ejus in concione proscripta: de Lycurgi villa despoliata, ac rapinis communibus; de Menelao antescholano loquar? quid vero aliud, nisi horum omnium nobis ac doctis omnibus nihil præter inanissimum desiderium restare? Sed & de prepidiosa illa, quamque stupro emeruerat, Giton manumissione, deque primis impudicitia ejusdem tyrocinii, preposteraque ac nefaria cum Euclpio consuetudine: de Ascylo infamia notis cooperio, qui ne vir esset à matre persuasus, ipso virilis Toga die scola assumpta in muliebris patientia scortum transferat, opus etiam muliebre in ergastulo sacerat: omnia hac, inquam in perpetuum evanuerunt, haud radicitus quidem, verum hercule eradicatus. Taceo conturbacionem Ascyli, solique versionem multo perditissimam: taceo fraternalm cum Euclpio sub præceptoris umbra initiam societatem, & viridarium sedissimis utriusque voluptatibus inquinatum: postremo, quod ex turpissima lite in risum jurgantes converterat, laudationem Poëta, cuius adeo subidissima recitationi cum auris, imo vero dentatis plagis interfuerant ambo, neque id frustra: quippe quam vocatio etiam fuerit subsequata, ex urinque captatoris sententia, parasiticis potius, quam scholasticis artibus quæsta. Neque minor jactura facta in argumentorum leuentium amissione, de pallo loquor per latrociniū harpagato, de tunicula Ascyli intactis aureis pleno depedita, eademque porro mox à rusticō quodam in solitudine inventa: de Sacro Priapi ante cryptam turbato, de nocturnis in sacello magni illius Dei religionibus inspectis, proditissime. Ex quibus tum univerbis, tum singulis facile est adfirmare, ipsa hac tan-*

tantula, quæ reliqua etiamnum possidemus. Fragmenta vix mehercules in decima ejus Satyræ parte centri posse, quam non sola carminum varietate miscerit Petronius noster, Varronis (uti arbitrator) Menippæas sequutus. Atqui essent omnia faciliora, si vel in his ipsis, quæ de tanto corpore superfluit, reliquis aliqua fabellarum coherentia, serierentur, que continuatæ porro historiæ appareret, nunc protasi quasi, atque epitasi amissa, quarum potiorem adeo partem argumenta, quæ posui, olim occupasse videntur; catastrophem insuper centonis in morem virgatis undique veluti pannis consutam, pessimeque sane ac discorditer conciliatam habemus. Ita interrupta omnia, ac passim lacunis deformata, quarum vicem expletasterisci, quibus hercule ego lumbos adeo omnes defractos velem, ut vel novissimum Actum integrum saltem inviolatumque haberemus, cuius nunc, sicuti Aulariae Plautinæ, nequicquam atque irritis votis exodium misere desideramus. Ceterum de eäpe Porticu habes aliquanto etiam post, capite 6. Nam ne

de Porticu Herculis Roma à Philippo quondam extructa dictum credam, cuius meminit cap. 106. obstat Graeca urbis mentio, in cuius diversorio sè desertum jacere lamentatur Eumolpus postea. Addidisset saltem urbis appellationem, cetera porro compertiora haberemus. Utut est, gnam-hoc saltem nobis, situm ejus proximum litoris suisse. & fortassis hæc fuerit, quam Satyricus ipse cap. cxv. Insulam M. Manici indigit. unde ductore Eumolpo navi aliquando consenserunt Tarantum cogitantes, facto per tempestatem naufragio, Crotona adpulsi, de credula Coranorum ac hæreditetur turba, hoc est, de prædonibus ipsis prædam capturi, felicitate pleni, ne dicam ebræi, prioris fortune statum facile porro obliviscantur. nisi forte tamen Insula id loci, pro domo publico privatove circuitu cincta, eaque, quæ parietum communione creat, positam interpretetur, quæ notione nomen illud accipi haud raro solere, ex Cicerone nobis, Tranquilloque, tum Petronianæ ætatis scriptoribus, clarum. Commodum hæc sic scriptitaram, quum mihi hujuscemodi controversiæ caussa ad commune Academiæ nostræ oraculum profecto, ac vix primam dum hercule

Graeca urbis syllabam eloquens. *Lipsum aurem*
Vellit, & admonuit de loco Cornelii Taciti. unde scitor factus sum tandem, nobilis illam Cumani coloniam, ac primariam Magna Graecia civitatem, (Parthenopen, seu Neapolim dico) peculiari Graeca urbis appellatione insignitam antiquitus. credo, ob Gymnicos ludos maxime, tum Musicum illud quinquennale certamen magna Graecarum urbium frequentia ibidem solitum celebrari; vel (quod vero proprius videtur) ob vetustissimam Graecæ profapie jam inde ab ipso usque Theseo ac priscis Atheniensibus (quorum coloni Chalcidenses cluebant) repetita altius originationem. Locus, quem dico, Taciti lib. 15. Annalium hisce verbis conceptus exstat: estque sermo omnis de CL. Nerone contra decus Imperatorum scenaturiente,

vel Bacchanal factitante verius: *Nam adhuc per domos aut portos cecinerat Juvenalibus Ludis, quos ut parvus celebres & tanta voce angustos spernebat. Non ramen Roma incipere scenas ausus, Neapolim quasi Graciam ubem delegit.* Ad illa Agamemnonia dissertationis verba aliquando veniamus.

Cap. IV. *Quod si paterentur laborum gradus fieri. & studiosi juvenes lectione severa mitigaverentur]* Ita lego, proboque hanc lectionem præ veteri ac Lugdunensi illa, Irrigarentur. Persistit enim in metaphora Petronius noster, & Maturitatem istam, quam per verbum *Mitigari* exprimit, opponit studiorum crudeltati, qua juventutem de parentum consilio obnoxiam laborare questus fuerat antea, verbis illis: *Deinde quum ad vota properant, cruda adhuc studia in forume propellunt, & eloquentiam, qua nivis esse majus confitentur, pueris induunt adhuc nascentibus. Mitigari ergo pro Mitificari (quo vocabulo usus Gellius) hoc est, maturescere positum accipiemus.* Sequitur exinde.

Ut sapientis preceptis animos componerent, ut verba atroci stilo effoderent] Idem cum Horatiano illo penitissime:

*Sæpe stylum vertas, iterum quæ digna legi sint
Scripturus, &c.*

Stilo enim (id quod à Turnebio, magno illo doctrinarium ac leporum omnium parente, sagacissime indagatum) in ceratistabillis literas faciebant, vel pangebant potius; cuius adeo filii cuipis, qua æquor illud cereum inarabatur, *Acumen* cluebat. unde & M. Tullius: *Omnia sub acumen stili subeant necesse est: Altera pars retusa erat, qua veluti transverso calamo jugulabant, id est, inducebant, eradebantque oblitterantes, si quis minus ex sententia videbantur: ipsamque ceram illam denuo complanabant, lartam (ut prius) æquabilemque concinnantes, ad novam scripturam supponendam quasi succidaneam, veteri ac fugitiva illa expuncta scilicet. Sillam ergo vertere, est interpolare atque emendare, quod scriperis: nec mucronem (ut antea) sed vero alteram stili partem, inversam dico, atque ideo obtusiorem ad delendum adhibere. Præcipit proinde cum Horatius, tum Arbitrus frequentes in scribendo lituras faciendas, verbaque (quævis invita recedant) atroci stilo effodienda, hoc est, crebro invertendum graphium, nec stilo, aut cerae parcendum, si quis digna modo posteritatis auribus conscribillare postulet se. Vide exemplum Prudentii prudentissime apud eum pse Turnebum illum Adversari. suorum lib. 14. cap. 24. interpretatum in hanc, quam posuimus, sententiam. Pergit narrare porro apud Petronium Agamemnon.*

Nunc pueri in scolis ludant, juvenes rideantur in foro, quod utroque turpius est, quod quisque perperam disset, in senectute confiteri non vult.] Exprimere videot voluisse dictum Horatianum. cuius quantopere studiosus fuerit Arbitrus, tefis est Elogium illud multo liberalissimum, quo curiosam in Poëta isto Biformi se-

licitatem idem admiraturus postea. Illud igitur Horatianum (ut dixi) exprimere voluisse videtur hic noster: ex lib. 11. Ep. 1. v. 83.

Vel quia nil rectum, nisi quod placuit sibi, du-
cant:

Vel quia turpe putant parere minoribus, & qua-
Imberbes didicere, senes perdenda fateri.

C A P U T III.

Licinianæ improbitatis (an Humilitatis potius?) in privam, hoc est, in veterem suam sedem reductio. Improbitatis illa Luciana, seu Lucilliana etiam humilitate, una cum Turnebi Imperatoris sui præficio ac propugnatulis, tam hic, quam in proximi Scazonis constitutione, de statu defecta, infirmata, ne dicam subversa funditus. Contra, Lucilliaum nomen postliminium Sidoniano carmini restitutum, Calvo, qui alienum temere usurpaverat, pariter cum titulis suis gentilitiis injusta possessione pulso denique ad turbato. Perdit, quod genus vocentur. Addictus Histrionis. Salisberiensis exempli integratio. Mittere habenas.

Cap. IV. Sed ve me putes improbase schedium Luciana improbitatis, quod sentio & ipse carmine effingam.] Ita nobis refert curatissima illa, ac Parthenialis Editio.

Turnebus, patev eruditiorum,
Idemque ARBITER omnium Leporum;
Non horum modo, sed quot aut fuerunt,
Aut postbac aliis erunt in annis.

priorum exemplariorum fidem sequutus non *Improbitatis*, verum *Humilitatis*, rescribebat. idque Petronianæ etiam sententiae haud paulo accommodatius visum. Nam (ficuti idem argute subiicit) *Lucilius in Satyris interdum se ad humiliatem Famborum demittet;* hodieque in *Grammaticis* quidam ejus *Fambici* reperuntur. Alii non *Lucilliane*, sed vero *Lucinane* improbitatis potius malueret, & ita in contextu posuerunt, haud quidem suo, verum hercile communivitio in errorem imprudentes compulsi, insitia etatatis maxime, qua Petronium hunc nostrum Luciano posteriorem credidere: quare venia digni. Et fuit tempus, quum & ipse scripturæ corundem vestigiis insistens ex *Luciane*, *Luciniane* concinnandum harriolarer. atque eo mehercules audacius, quoniam in codice quodam membranaceo *Luciniane* deprehendebat jam antea, quamquam quid grave, si de *Diserto illo Catilli Salicippio*, seu *Salaputio* dictum accipiamus? Licinio, inquam, Calvo cognomine, qui multum & diu cum ipso Cicerone, & quidem ambiguo certamine, de Eloquentia principatu contentiones exercuit. & cuius *Delicati versiculus* passim à Catullo, familiari suo, de meliore sane nota commendantur. quippe qui & oratione sumnum illum Oratorem (uti dictum est) æmulus, & Poëta insuper non humili-

mi spiritus fuit. Nam (ut testis est Seneca) *carmina quoque ejus, quamvis jocosa sint, plena sunt ingenii animi*. Proinde *Improbatis* istud non improbo; quama etiam in Poëmatibus ejus agnoscisse Ovidius videtur, quum scribit:

Par fuit exiguus, similisque licentia Calvi,

Detexit variis qui sua surta modis.

Hoc est, variis modorum, seu numerorum generibus Epigrammati convenientibus, ad exemplum Catulli scilicet. Quod si quis *Humilitatis* mordicus retinendum contendenterit, ad Liciniani stili mediocritatem & oratorium dicendi genus verbum istud accommodare debebit. quod an humile fuerit, haud facile dixerim: hoc compertum habeo tamen, Ciceroni ipsi & accuratum & exquisitum visum oppido: & cujusmodi non nisi abs summo Atticismo cultore manare potuisse est verisimile. eundemque & violentum & incitatum in dicendo à Seneca perhiberi, etiam scio. neque aliter sane de Orationibus ejus Plinius Nepos. Sed enim *Humilitatem* hanc potius in Poëmatâ Calvi convenire crediderim, in quibus & prisca illius Latinitatis imaginem examissim exprefsam, & simplicitatem Catullianæ æmulam, (cujus ætati suppar vixit) ad vivum oppido enituuisse, & Epigrammatum ipsius Fragmenta, & residua de eo veterum testimonia fidem nobis abunde facere atque adstruere possunt. Ceterum, ut hic *Lucilius pro Licinio* perperam objectus nobis, ita in versu quodam Sidoniano, quem Petronii Editor producit, contrarius admittit error, hoc modo:

Non Licinius hic, Lucretiusque est.

Quin eo loci haud dubie *Lucilius* nomen reponendum, tum ipsius sententiae ratio, tum legitima Phaleuciorum dimensio commonefacere nos possint.

Cap. V. Hic porro Scazon se prodit:

Cliensque cænas impotentium capiet.] Examissima optime. Neque enim Turnebi commentum probare possum, Ne potentium audacissime rescriptentis. Et vero *Impotentium* valde potentium interpretor. qua significacione hoc verbum Horatio alias familiare. Sequitur

v. 6: *Nec perditis addictus obruat vino*

Mentis calorem.] Perditis, id est, nequam & difsolutis hominibus, & quos Astorum, ac Noporum cognominibus pro dignitate insignire possit. Eo dico, quod animadvertis hanc etiam lectionem in controversiam à Petronianis Correctoribus vocitatem fuisse, imo adeo præter omne meritum suum mala manu sollicitatam. Sequitur etiam:

v. 7. — *Neve planor in scena*

Sedat redemptus Hystrionis addictus.] Quorum versus explicacionem Precidancis nostris Plautinis reservabimus. Amphitruonis Prologo id omne, cuiuscunque modi videtur, de nostro gratificaturi. interim hocce pro tempore admonuisse contenti, ne quis porro Turnebi insistat credere, rō *Hystrionis* hunc in locum magna cum fiducia inducenti; atque adeo

Ad-

Addictus istud non participationem, sed vocabulum esse adleveranti: hæresi præpostera, nec tanti viri cumine condigna. Quim *Histrionam* sacere apud Plautum etiam iteratum offendas, & ipse Arbiter eadem voce alibi præterea usus reperiatur, non quidem in his Fragmentorum ruderibus, sed vero in exemplo quodam, quod à Joanne nescio quo Salisberiensi depravate productum ita corrigendum plusquam Turnebica fiducia pronunciamus: Non duco contentionis funem, dum constet inter nos, quod sere totus mundus, justa Petronium, exerceat histrionam. Nam & illic, & in postrema Lutetiana Editione, *Histrionem*, pererant hodie publicatum legitur.

V. 13. *Mox* & Socratice plenus grege mittat babenas Liber, &c.) Mittere babenas Petronio & Properatio idem, quod Ovidio *Inmittere*, alii *Permittere*, seu *Remittere*, i.e. laxare, ac concedere habenas. Hinc patet hoc loco *Mittat*, non *Mutet* retinendum, quod tantopere tamen quibusdam complacitum.

C A P U T IV.

Notare sibi. Petronii complures loci aut correcti, aut novo interpretamento illustrati. Mos in re trepida ac subiunctaria capitis operiundi. Nonariarum *Cella*, Distinguuntur quæque suis solite. *Eas* adeo (cellas dico) meritorias, stataque ac certa mercede, hoc est, offe uno parabiles fuisse. Res quasi per nebulam, seu caliginem videre. Omnes Gitonis mores ad subdolam & cœtueat vernilitatem facti oppido.

C Ap. VI. *Dum* hoc diligenter audio, non notavi *Ascylti fugam*] Phrasis Petroniana, quamque hic idem scriptor,

Tastam non in delitiis habuisse videtur: bis utique usurpatam postea, primum cap. ciii. Notavit sibi ad Lunam tonsorem intempestivo inherentem ministerio. Iterum deinde cap. cxi. *Proxima ergo nocte* quum miles notasset sibi & lumen inter monumenta clarus fulgens, &c. Servandum itaque Pronomen, neque de hoc dictioris genere delibandum quidpiam. Habes deinceps.

Et dum in hoc dictorum estu motus incedo] Præpositionem. In inducendam arbitrator, at cetera retinenda: mirorque, quid eos moverit, qui, Tò Motus, loco movere sunt ausi. Sequitur porro:

*Ingens scholasticorum turba in porticum venit, ut apparebat, ab extemporali declamatione nescio cuius, qui Agamemnonis *Susoriam* exceperat] Susoriam accipito, quam Agamemnon nescio quis in Schola exsudaverat supra, cap. 3. interim dum in Portico declamat Euclipsus ejus, quam ibidem habuimus, Declamationis particulam, Porro legitur:*

Sed nec viam diligenter tenebam, quia nec quo stabulum esset sciebam.] Videtur aliquantium defiderari: & nescio, an interponendum hujuscemodi quidpiam: Quia nec, quo iter ad stabulum esset, sciebam. Vel certe adjectandum Loco, hoc modo:

Quia nec, quo loco stabulum esset, &c. Sic enim idem cap. viii. Cam errarem per totam civitatem, nec inventrem quo loco stabulum reliquissim.

Cap. vii. *Tarde, imo jam sero intellexi, me in fornicem esse deductum]* In veteri Codice erat, *Tandem, non Tarde.* Sequitur mox.

Exscrutatus itaque anicula infidias, operi caput: & per medium lupanar fugere cœpi in aliam partem] De more operiendi capit is in re crepera & subita antiquitus frequentato diximus quiddam in Notulis nostris ad Horatium; plura (uti spero) dicturis suo loco ad Mostellarium Plautinam. quo etiam referendum exemplum illud cap. xx. in hoc ipso Petronio: Operuerat *Ascylos* pallio caput, admonitus scilicet, periculoso alienis intervenire secreta. Sed tamen neque illud pugnabit ascribere, quod apud Fabium lectum nobis huic loco illustrando mirabiliter facit, libro 5. c. I. Ita neque illum probaverim, qui, quum esset cruentus gladius ejus ab accusatore prolatus, quo is hominem probabat occidit, subito ex subsellis ut territus fugit, & capite ex parte velato, quum ad agentem ex turba profixisset, interrogavit, an jam ille cum gladio recessisset. Fecit enim risum, sed ridiculus fuit.

Cap. viii. Jam pro cello meretrice assens exegeras] Locum liberum designat, in quo homines venerei ac voluptuarii nequam faciebant clam (ut inquit Comicus) remotis arbitris. Hoc enim genus *Cella* dicebantur; easque à Lenis, sive etiam Lenonibus conducti mos erat, assis unius (sicuti hinc patet) pretio. In ejusmodi ergo secretum se à patrefamilias perductum commemorare pergit Ascylos: & absque pertinacia sua fuisset, daturum penas, & quidem penas, parato præsertim, imo prompto peculio in rem præsentem. Facit eodem quoque Seneca patris locus ii. Controversiarum: *Deducta es in lupanar, accepisti locum, premium est constitutum, Titulus inscriptus est.* Quo loco Titulum intellige, quem planius expressum reperias Satyra illa Juvenalis, ubi de indomita Messalina Induperatricis rabie, an tentigine dicam? agit gravissimus publicæ luxuriae castigator Satyricus, quem dixi, his verbis:

*Intravit calidum veteri centone lupanar,
Et cellam vacuam arque suam. tun nuda papillis
Constitit auratis, Titulum meritata Lycisca.*

Adiuce & Martialis ista:

*Intrasti quoties inscripta limina cella,
Seu puer arrisit, sive puella tibi. &c.*

Pergit porro Petronius:

**Junctis viribus molestum contempsumus]* *Ego, & Ascyltus scilicet. Intelligit autem pulipremonem, vel subulonem illum potius, patremfamilias dico, qui Ascylo paulo ante hillas cœdere voluerat; eundem porro obstinate etiam perseguuntur, frustra; quippe valentiores nactus adversarium; jamque insuper occursu & quasi intercessione Euclippi fratris novis succenturiatum copiis, animisque ac viribus solidissime confirmatum.

Cap. ix. *Quasi per caliginem vidi Gitona in crepidae semitestantem] Plautus noster, *Per nebulam*, dixisset.

Et in eundem locum me conjeci] Sic dictum, quomodo ab eodem alibi: *In armarium memet conjeci.*

Confedit puer super lectum, & manantes lacrymas pollice expressis] Ergo simulatas, atque ad ostentationem doloris comparatas modo, & velut vi quadam extritis, neque dissentaneas nimium illis Ovidianis, quas lib. I. de Arte, amatorum delicias unicus ille Venerearum rerum magister prævit hoc præcepto suo;

Si lacryma (neque enim veniunt in tempore semper) Deficiunt, uda lumina tange manu.

Unde perpicere est, quam condigne ædepol, atque ex disciplinæ pullaria regula personæ serviat Giton: quem nulquam non fui similem, hoc est, nequam malumque ac versipelle, & (ut uno verbo absolvam) pathicum & quasi Comedicum inducit Petronius: prorsus, rota figurina vorsutiorem, & in quem meritis Horatianum istud convenire putandum,

Verna ministriis ad nutus aptus heriles.

& reliqua, quæ de argillæ uða imitatione ibidem ordine deinceps operæ pretium sit lectoritate.

C A P U T V.

Intentare, sive Intendere manus alicui, vel in aliquem. Inhorrescere. Nocturnus percussor, graffiator, ad vocatus. Fortiter facere. Cum pura muliere pugnare, quo sensu acceptanda. Fratris nomen in obsequiis ubique apud Petronium. Vitrea fracta solidata, ac pristine sua integratitudine restituta. Eiusdem loci se obscuri liquidissima declaratio.

Cap. ix. Quibus ego auditis, intentavi in oculos Ascylti manus] Ex hac nota est, quod ab eodem iteratur cap. 108. Nec quicquam pro me deprecabar, sed intentans in oculos Tryphana manus. cap. 95. Alius veru extis stridentibus plenum in oculos ejus intentat. Usi quoque eadem phras Tacitus haud semel, Hirius, Liviis, ipse Cicero denique, neque aliorum tradenda Digitorum intentatio apud Senecam, Habes haud multo post.

Inhorrescere se finxit Ascyltus] Idem Cap. 135. In horru ego tam fabulosa pollicitatione conterritus. Item alias plus vice simplici, pro Coborrescere, & quasi mente tota atque omnibus artibus contremiscere,

Quod fit, ubi subito conrepunt membra pavore, Arrectaque horrore come, & vox saucibus haret: Genua tremunt, gelidisque coit formidine sanguis. Legitur mox ibidem:

Non taces nocturne percussor?] Nocturnus graffiator, cap. 82. Etiam Advocati penè nocturni, c. 15. Quod vero idem mox subdit:

Qui ne tam quidem, quam fortiter faceres, cum pura muliere pugnasti.] Novo, neque usitato more di-

ctum videtur; utique mihi, qui *Fortiter facere* hac sententia nullus alibi, quod sciam, memini lectorare: positum (ut appareat) pro, *Muliebre arvum conferere*; armisque virilibus agere res mariti; atque in robusta (ut idem loquuturus postea) hoc est, in mascula Hercule, non autem pathica voluptate deditum esse. *Pura* vero *mulier*, libera est, immunisque à fæditate morbi *Campani*, ac luxu illo *Capitali*, quem Nolanis asfignat Aufonius, Lesbiis usurpatum antiquitus: unde & *lesbius*, quod dissimilanter innuere volentes Latini illi veteres Plautus, Varro, Seneca, Tranquillus denique: *Comprimere linguam; Offendere buccam; Ori seu Capiti* cajuspiam illudere (quibus respondent, *Mergere caput; Comprimi; Ore alicui morigerari*) periphrasi multo honestissima circumscripta. Martialis lib. ix. Epigr. LXIX.

Improbibus quiddam ridensque rubensque rogavi, Pollicita est nulla luxuriosa mora.

Sed mihi para fuit.

Ubi hoc quoque observabis, non de nihil esse, quod *Luxuriosa* Epithetum attribuerit fellatrici. Item alia hujus generis passim; at non eadem circuitione semper. Quo etiam referendum id, quod ante Ascylo tacite exprobraverat Eucolpius dictis illis: *Cujus nec spiritus purus est.* Eodem quoque honestatis velamento in diverso * *Ligurum* genere, hoc est, Varonianis *Labdis* notandis usq; Latinorum verecundia: Exempli gratia; *Occultare se demissi capite, Perdere caput in aliqua, Molas lingere, Obligurire:* cuius rei infamia Tiberio quoque hircoso ac olido seni clare & publicitus *Attellanico Exodus* exprobrita apud Suetonium hisce verbis:

Hircus vetulus naturam Capreis ligurit.

Veniamus ad Petronianum illud cap. cod.

Cujus eadem ratione in *viridario* frater fui, quanunc in diversorio puer est] Unde appetat non Gitona modo, sed vero & Ascyltum puerili morigeratione, id est, pygiaco obsequio, quod Eucolpio jam olim in *viridario* officiosissime præstiterat, *Fratris* appellacionem jure quodam suo ex pathica disciplina indeptum antea. Quam rem in priori hujusc narrationis serie (qua nunc ab stirpe interiti planissime) pluribus haud dubie Petronius noster fuerat exsequutus. Sed hanc prius fuere &c. Legitur,

Cap. X. Quid ergo homo stolidissime facere debui, quum fame morever? an videlicet audirem sententias, id est, vitream fractam (lege *virea fracta*) & somniorum interpretamenta?] Agamemnonis dissertationem intelligit de causis corruptæ Eloquentiæ, paulo ante cum Eucolpio habitat. Unde quum se præter opinionem fratris, vel præceptoris potius (nam & hanc quoque appellationem ipse sibi Eucolpius attribuerat modo) ad Gitonem inforandum, stabulum vorsus, hoc est, in diversoriis, furtim & quidem curriculo volabundus subduxisset; ut hoc saltem colore aliquo probabili tecliffe videretur, dentes suos dentientes, ac lippientes fame

* Cunnilingorum.

P E A C I D A N E A.

7

fame fauces, ventrisque esuritoris inanias callide, nec non rationabiliter obtendit, cui jampridem latranti explementum quærerare magus operæ pretium fuisse cavitatur sibi, quam tedium illud scholasticae auditio devorare diutius, in excipienda primum præceptoris sui (Eucolpii inquam) Declamatione, deinde eampe mox consequitis Agamemnonis sermonibus, soluta partim, partim vincita oratione, bifariam puta conceptis. Unde & Vitrea fracta, & Somniorum interpretationa appellat, multo urbanissime: ut quasi Scopas solutas dicas,

Inanes inquam Praeficarum Nania,
Plautique Mortualia.

C A P U T VI.

Ad ubiorem Petroniani loci intelligentiam curiosam felicitate evasum. De more locupletat Poemata sua reitaniū culto antiquis, inuidemque pullat & ac panisse multitudinis assensum atque approbationem auctorantur & quasi ementum sibi; non quidem ultra Poetica facultatis virtute, aut scientiarum meritis, sed vero gratuita cibi ac vestimentis præbitione, Conlectanea accuratissima.

Ordinem continuare pergamus porro. Subjungitur Petronius c. codem x. Multo me turpior es tu hercule, qui, ut foris coenares, Poëtam laudasti! Odiosum aliquem recitatorem intellegit, cui frequenter aurium operam locaverat Eucolpius; non quidem carminum (quibus hercle nihil inventus) sed vero multo validius Genio ipsius coenæ illectus: secundum illud Martialis nostri:

Quod tam grande Sophos clamat tibi turba Togata,
Non tu Pomponi, coena diserta tua est.
Cujus adipiscendæ gratia à temet ipsius impetraverat idem ille, quem dico, frater Ascylii, ut præter anni sui sententiam inculta & male nata Poemata plausu etiam immitterissimo prosequeretur, Sophocles ex Eucolpio, ex auditore Laudicenus factus subito. Hæc enim nomina in Cœnitæ vulgo detorquent, id est, in coenarum captatores, eosque, qui (ut Catullus loquitur)

Quarunt in trivis vocationes:
& qui deterius nihil, quam domineña odere. Cujusmodi à Martiali plurimos adeo in Epigrammate graphiche prorsus, omnibusque suis coloribus depictos vidimus: præque ceteris Selium quendam, familiam eo in genere strenuissime ducentem. Quid mirum vero? quum non decressent iis temporibus homines lauti ac locupletes, qui re nulla alia, quam carmina sua ut recitarent, affidua coenarum præbitione auditorum studia emerentur: interdum lacernarum etiam, vel similium rerum largitionibus gratiam eorundem ac faventiam auctorantes. Exemplo fuerit nobis unicus pro omnibus Ligurinus ille Martialis, de quo ita falsissimus Poëta,

Hoc tibi, non alia est, ad coenam caussa vocandi,
Versiculos recies ut, Ligurine, tuas.
Neque omittenda illa Horatii, de semet in Epistolis
prædicantis;

Non ego ventosa plebis suffragia venor
Impensis coenarum, & trita munere vestis.

Qui mos etiam Persio non intactus, ineptum ac di-

vitum recitatorem his dictis Satyrice compellant:

Calidum scis ponere sumen;
Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quibus insuper alterum quoque ab Horatio locum ap-

pings licebit, qui in Arte legitur istiusmodi:

Ut præco, ad merces turbam qui cogit emendas,

Affinitates jubet ad lucrum ire Poëta

Dives agris, dives positis in foenore nummis.

Si vero est, unctum quis recte ponere possit.

& cætera, quæ sequuntur eodem pertinentia, in Notis nostris ad Horatium plus uno in loco liberalissime explicata. Hujus proinde laudationis turpitudinem, siue indignitatem verius etiam hic Eucolpio objicit Ascyltus. Neque alio me hercule referendum, quod idem haud multo sane post: Hodie (inquit) quia tanquam scholastici ad coenam promisimus, nov perdamus noctem. Ad coenam, Poëta illius scilicet, ab Eucolpio (uti diximus) coena gratia collaudati. Cujus haud dico versus, sed verò & nomen pariter cum meliore hujusdem Satyrici parte (id quod ex superioribus argumentis satis superque antea nobis ostensum) ubi fint, utrum fint, an non fint, id vero Lethen scire oportet scilicet. Nam ne de Trimalcionis coena, qui & ipsus Poëta videri volebat, aut perbelle certe amorem carminum simulabat, dictum credam, obstat temporum ratio. Hæc enim, qua de agitur, coena in hodiernam vesperam condicita, at altera illa triduo, an quadruplex post. Indicio fint (præter ea quæ ab ipsa usque stirpe intercederunt) tot interjectæ in medio festivissimæ narratiunculae, in quibus dies, vespertas, noctes que aliquot absuntas, superstites etiamnum reliquæ attestantur. Arguta porro, atque oppido prudens comonitiuncula illa.

Non perdamus noctem] Eam vero & Martialis nostre scitissime aliquoties exprefsit. Ut: lib. xi. 57.

Et nihil ex tota perdere luce voles.

Item: lib. x. 63.

Et nihil extremos perdidit ante rogos.

Postremo: lib. viii. 46.

Perdiderit nullum vita reversa diem.

Quo etiam respexit Plautus noster, quum scribit: Di-

C A P U T VII.

Phraseos Plautina cum Petroniana conlatio. Quæsticuli in Arbitrio, depulso Quæstionum frigore, certo potius, quam arbitrario jure repositi. Collidere cum aliquo, arti rē Configere, absolute possum in Senerca. Rumoribus differre. Habitationem ac sedem

pro-

prospicere sibi. Fraternitas Eucolpiana quonsque debet extendi. Collusio in re voluptatum. Vestæ contubernium, pro Vestæ contubernali, felicis conjectura & alite in Petronio restitutum. Addita & alterius loci emendatio. Divisionis munus inter nequitiae vocabula, atque ad eos, qui Sectiones ambitianas, ablegandum.

ULTERIUS in Petronio progrediamur. Cap. eodem x.
* Rursus in memoriam revocatus injuria, &c.] Phrasis vetus, & qua Plautus etiam usus in Perfa:

Ne suarum se miseriarum in memoriam inducas.
Pergit Petronius.

Ac paupertatem nostram privatis que fibis conemur expellere] Ita novissima illa Parisiensis Editio. Aliæ, atque in his Lugdunensis, Questionibus. Quæ lectionum diversitas me adgit, ut Quæsticulis rescribendum harioler, voce examissim probissima, & qua Lucilius, Varro, ipse Cicero usus denique Probare. Quæstibus, nisidem vocabulum, in proxima etiam linea repetitum viderem. Quæ iteratio an Arbitrum nostrum condecat satis, dñioribus arbitris arbitrandum porro ac discutiendum relinquimus. Est in eodem capite.

Alsoqui mille caussæ nos quotidie collident, & per totam urbem rumoribus deferent.] Sic Silius:

Concursusque viros colliserat acer.
nec non Papinius:

Gloria collidit fratres.

Absolute vero Seneca lib. de Div. Providentia, quo loco de Catone differit, Uticensi dico: Quem sibi rerum natura de legit, cum quo metuenda collideret. Quod supereft, malim inibi Different, quam Deserent, ut hodie vulgo legitur. Idque haud paulo (meo quidem animo) significantius efficaciusque. Ad sequentia gradum porro capessamus:

Cras autem, quis hoc libet, & habitationem mibi prospiciam, & aliquem fratrem] Proba, & Romana loquutio, quam nec refutavit Livius, Qui sedem (inquisens) senectus vestra prospiciunt. Fratris vero cognominationem cum germana cognatione confundas, cave. Nihil enim absurdius. Et docuit jampridem, tertio Antiquarum suarum, unico magis unicus Lipsius nostor, nomen illud inter vocabula nequitiae passim à veteribus celebratum. Et haud scio, an Fraternitatem istam ab Arbitro positam alio significatu uspiam in hoc opere sis reperturus.

Cap. XI. Discussusque fortissime classis invenit meum fratrem ludentem] Honesta sane rei turpula periphrasis ex ejus saeculi consuetudine (ut apparet) nata, indidemque porro in vulgum recepta. Quam in Seneca etiam Patre reprehendas lib. 11. Controversi. xi. Omnes infamaverunt raptum patrem, quasi cum raptore colludentem. Item sub ejusdem Controversi finem: Hermagoras solebat interdum diu schemata persequi, interdum breviter & fortius attingere, sicuti in hac sententia fecit, cum suspicionem facere vellet inter raptum & raptorem collisionis.

Et quid agebas, inquit, frater sanctissime? quid veſticontribuum facis?] Quod quidem Turnebus verbo juncto venuste de iis dictum autumat, qui sub eadem ueste cubant. Mihi non sit verisimile, ſupicorque duobus potius verbis reſcribendum Vestæ contubernium ut ironiam ſemel institutam continuare perpetuor porro, & Vestæ contubernium per irriſum appetet cum, quem videri vult à Vestalium castimonia quam longifime abesse.

Et me coepit non perfuntorie verberare, adjectis etiam petulantibus dictis: Sic dividere cum fratre nolito] Ita Editiones, quas quidem mihi usque adhuc inspectare contigit. Cæterum haud placet haec clausula, & pro Nolito, perlubenter hercule Cogito legerim. Latet autem spurcites, ne ipsi quidem Petronio diſſimilata. Addit enim: Petulantibus dictis. Quamobrem autem? Id vero non jam meis, verum hercule Ciceronis ipsius verbis enucleare conabor tibi. Sic enim ille libro 9. ad Pætum suum Ep. 22. Ergo in verbis honestis obſcenæ ponimus. Quid enim? non honestum verbum est Divisio? At inest obſcenum. Cui respondet Intercapo. Unde & Plautus Aulularia:

Me tu quidem hercle, hic tam palam, non dividere. Hinc etiam Divisores dicti Hillicidae, qui Pullariam facerent scilicet.

Cap. XII. Nec dis moratus rusticus quidam familiaris oculis meis, &c.] Id est, quem vidisse alias videbar mibi, quicque (cum Plauto dicam) oculis meis haud sane ignorabilis objiciebatur. Invenias idem loquendi genus infra cap. 100. Vox pene auribus meis familiaris. Hoc est (uti dictum modo) auribus antehac meis complures usurpata.

C A P U T VIII.

De Mietus, an Motus prærogativa disputatum. Alterius loci enarratio. Mos priscus Fures, seu Latrones etiam deprehensor flagitandi, ab hodierni saeculi censitudine non abborrens. Inspiceret querelam, Morbum. In controversiam esse. Manus. Codicis lectio representata. Fragmenti alterius Petroniani cum hujus ipsius loci argumento conciliatio, per cauſam Cryptæ Neapolitanæ: unde Lipsiana quoque de Græca Urbe ſuspicio validissime conſermetur. In iacrum Quartille ante cryptam turbatum inquisitio paulo curiosor. Manus inter se usque ad articulorum strepitum contritæ præſens animi fomatantur indicium. A Scaglieri ſententia in Propertium diſcēſum.

VEntum ad Cap. XII. Id vero & quædam ordine consequentia tralaticia opera, hoc est, perfunditorie, & quasi alterius properantes percurſitabimus. Pergit casus proinde ſuos commemorare Encolpius:

Ac ne ipſe quidem sine aliquo metu hominem confexi.] Ita eſt in editione nuperima. Et fortasse probe, in altera, Motu. Quod si recipimus, quid reſtat aliud, quam ut pro levi animi commotiuncula, defubito obiecta, positum interpretetur?

Cap.

Cap. XIII. *Exhilaratus ego, non tantum quia prædam videbam, sed etiam quod Fortuna me à turpissima suspicione dimiserat, &c.]* Id est, liberaverat, exfolveratque. Unde patet, Ascytum jam antea tuniculam intactam aureis plenam sibi non à Præmiatore aliquo ignoto, sed vero abs Eucoelio ipso astu manticulatam, manuque improba subiectam, falso sane persuasum habuisse, neque misero profuisse Fraternam illud sanctum ac venerabile nomen, quo minus in suspicione furti apud carissimum commilitonem, ac contubernalem suum immeritissimo poneretur.

Cap. XIV. *Inject utramque lacrima manum, magna vociseratione Latrones tenere clamavit]* Si Tenebre retineamus, subaudiendum videtur se; ut manifesta in noxia Latrones esse tenere significet, tanquam deprehensos. Alii tamen, Teneete, malunt posse, idque ad nostri hujus facculi consuetudinem referrere haud absurdum possit, quoties trium literarum homines in ipso furto deprehensos persequimur ac flagitamus, altiore voce conclamantes: *Haut des dief.* Cui opinioni ipse quoque Arbitrè hic nostrè succenturus postea cap. 138. ubi scribit: *Anicula, quamvis soluta mero ac libidine essent, eandem viam tentant, & per aliquos vicos sequuta fugientem, Prebende farem, clamant.*

Cap. XV. *Ac postero die judex querelam inspicret.* Neque enim res tantum, que videtur, in controversia esse, &c.] Eadem ratione dictum, qua apud Plautum: *Morbum inspicere.* Quod reliquum est, utraque manu Turnebi emendationem amplectore, accusandi casum Petronio redonantis, rescribentisque *In controversiam esse* hoc loco, more loquendi Plauto, Ciceroni, ac veteribus illis perquam usitato, qui, *In mente fuit*, non vero *In mente*, consimiliter dictabant.

Cap. XVI. *Et me derisso, inquit, vos putabitis?* Ego sum ancilla Quartilla, cuius vos sacrum (lege, sacram) ante cryptam turbatis] In veteri Codice: *Et derisso, inquit, vos me putatis?* plane & probe exactum videbatur. Ceterum hoc leve; illud aliquanto penitus magisque (ut quod res est dicam) $\pi\phi\tau$ de Crypta: quod quidem ego de nulla sane alia, quam Neapolitana ille, accipundum habeo persuasum mihi, veteri P. Danielis Glossario inductus maxime, hujuscemodi nobis fragmentum subministrante ex 1. Satyrarum Petronii: *Satis constaret eos nisi inclinatos non solere transire cryptam Neapolitanam, ad cuius ipsissimum loci argumentum haec ipsa quoque pertinuisse evidens suspicio est mihi.* Unde magis etiam interpretationis ejus auctoritas suffulcitur de Petroniana *Græca urbis* commemoratione, quam campse utique cum Neapoli fuisse, antiquissima, id quod supra ostensum, Græci generis colonia (ubi hæc omnia, que Protafri continentur, gesta ac patrata) nec Lipsianum nobis, nec Cornelianum oraculum mentitur. *Sacrum vero nocturnum & penetrale in Sacello Priapi,* (cujus *Genio Pertigilium debet monet*

Quartilla postea) à sequiore sexu ex ritu & disciplina patratum intellige. Ejus enim Dei sanctuarium ac religionem juvenes isti urbani interventu suo vitiaverant scilicet, qui non contenti tanti Semonis mysteria, ceremonias, totque annorum secreta oculis profanis usurpata indignissime contaminasse, etiam ante *Cryptam Neapolitanam* (ut diximus) turbellas dare sustinuerant insuper: alienissimo & loco & tempore vias publicas grassatura sua infestas habere ausi: nec secus quam *Præmiatores nocturni* viatorum loculis ac vestimentis infidias facere. Cujus rei testis pallium fuerit, mala manu, hoc est, nefario latrocino, ne facrilegio dicam, ab iis ipsis harpagatum antea. Quo item referendum, quod Eucoelio & Ascylo mox ab eadem Quartilla objectari videmus: *Quanam est, inquit, bac audacia? aut ubi fabulas (rapinas, lego)* & antecessura latrocinita didicisti? Præcesserat,

Cap. XVII. *Ut ergo tam ambitiosus detonuit imber, retexit superbum pallo caput, & manibus inter se usque ad articulorum spretum centratis:* *Quanam est, inquit, bac audacia?*] Hoc ipsum inter alia commotus vehementius animi indicia recenset quoque Seneca lib. 111. de Ira his verbis: *Adjice articulorum crepum, quem se ipsa manus stranguli.* Item ibidem cap. 1. lib. I. Horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus ac stridens, articulorum scipios torquentum sonus, gemitus, mugitusque? &c. Unde liquet illusterrimi viri error, qui ad Propertianum illud: l. iv. El. VII. v. 14. *Spontanèque animas, & votem misit, at illi*

Pollibus fragiles increpere manus: interpretamenti vicem adjectit, cum proculdubio genus fuisse componentium se ad dicendum, more etiamnum hodie plerisque familiari.

Protendo igitur ad genua vestra supinas manus] Imitatio Horatiani illius:

Cœlo supinas si tuleris manus.

C A P U T IX.

Turnebice correctioni assensum. In certamine gladiatorio, Qui non jugulat, victorem abire, quam potissimum ob caussam censuerit Arbitrè, neque aliunde natam emendationem illam, quam corruptissimo Marcialis loco nos adolescentiis imputavimus jam olim, pro conjunctione caussali disjunctivam negationis partculam primitus substituere aue. Tectoris sententia exploratio. Emendatus Petronii locus, non sine exemplorum iam à Plauto, quam Marciali festivissima conlatione. Mutare equum, quid? Horribilis secreti enunciatio.

Cap. XVIII. *Nam sane & sapiens, cum tempus, iurgia flectit;* (ita enim haud dubie cum doctissimo Turnebio locus ille rescribendus) *Et qui non jugulat, victor abire solet.*] Alludere autem videtur ad morem ac disciplinam gladiatorum, quorum sollertia, industria, peritiaeque vis omnis, ac præcipuum

(B)

porro

porro ad victorie consequacionem momentum, non in feriundo, aut etiam jugulando; sed vero habili quadam membrorum agilitate potius, modicoque corporis inflexu ac declinatione, adversarii petitiones, hoc est, iactus impetuque contra objectos eludendo, excedendoque; atque ita tractim ac sedato nisu parsum dilassando fatigandoque & quasi ad languorem dando positum id temporis putabatur. Unde & recte inter alia gladiatori artificii encomia illud: etiam à Martiali haudquaquam præteritum, vel dissimulatum:

Hermes vintere, nec serire doctus.

Quanquam eo loci perperam in omnibus volgatis exemplaribus nullo sensu, sed serire, jam inde ab antiquo typis publicatum existet. Unam Junianam editionem excipio modo, quæ correctiunculam hanc nostram, ex Petroniani loci conlatione & conceptam mihi & edolatam jam olim, paginarum margini ad-textam præfert. Neque id adeo mirandum; quippe in qua adstruenda vivus ille bono sane atque obiectu chirographo usus fuerat exemplari, sed tum denique, posteaquam eidem antea de fugitiva hacce, quam dico, lectione primulum certe aurem vellissim, quam ille porro tanti estimasse visus, ut eam fastidiose etiam pro sua publici juris facere neutiquam sit dedignatus. Impetrabilis porro ac clemens illa sequens supplicatio, qua non quidem mortem, sed (qua morte ipsa intolerabiliora) tormenta a se, cruciatuque corporis deprecatur Eucolpius noster.

Cap. XX. *Rego inquam, domina, si quid tristius paras, celerius confice. Neque enim tam magnum facinus admisimus, ut debeamus torti perire.*] Ita enim legendum, cui scriptura Curtianum quoque illud adstipulari videmus: *Callisthenes quoque ante tortus inzerit.*

Operuerat Ascylos pallio caput, admonitus scilicet, periculoso alienis interveare secretis.] Hoc enim & ipsius suo & Eucolpii periculo perdoctus fuerat jam antea, ob inexpiable scelus, nec consilio, sed casu ab imprudentibus admissum, id est, ob sacrum Quartillæ in honorem Priapi institutum, (id quod supra planius ostentum nobis) nimium alieno tempore, adde oculis profanis, indignissime usurpatum. Itaque jam inde cautori facto placuit operire caput porro, ne quid in oculos denuo fortuitum incurreret, unde periculum aliquod sibi in posterum crearetur. Prudenter utique, atque ex disciplina precepti ejus, cuius Quartilla ipsum commonefecerat prius: *Neque enim impune quisquam, quod non licuit, adspexit.*

Cap. XXI. *Ultimo cinodus supervenit, myrtle sebor-natus gaußapina cinguloque subincinctus modo extortis nos clunibus cecidit, modo basis olidissimis inquinavit.*] Huic consentaneum quod habes infra cap. xxiv. Ab hac voce equum cinodus mutavit, transitusque ad comitem meum factò, clunibus eum basisque distinxit. Sed videatur legendum potius in Fragmento illo priore: *Modo extritis nos clunibus cecidit, ad exemplum Martialis scribentis:*

Culus tritior Hædili lacernis.

item Plauti ex Fragmentis amissarum Fabularum:

Cum extritis talis, cum todellis cruculis.

Quod si quispiam Extortis malit, referendum erit ad pygæ ejusdem macritudinem, ita porro à Martiali meo quasi penicillo expresiam:

Habere amicam nolo, Flacco, subtilem,

Quæ clune nudo radat, & genu pangat;

Cui serra lumbis, caspi eminet calo.

Cæterum quod Equum mutasse Cinadum prædicat, ea vero metaphora à Vertumnis, hoc est, equorum de-sultoribus, & (quod Propertius ait)

Trajicit alterno qui leve pondus equo, desumpta videri potest. De re taceo, quippe flagitiosa, & quam, nostri pudoris non est, explicare.

Uterque nostrum religiosissimis juravit verbis, inter duos peritum esse tam horribile secretum.] Horribile, id est, sacrum, verendum, & quod hominum membris tacitam quandam à se religionem inquit. Unde & Catullus *ignorans scilicet*:

Di magni, horribilem & sacrum libellum.

Sic & Petronius postea cap. LXXXIIII. Et Protogenis rudimenta cum ipsius natura veritate certantia non sine borrore tractavi. Id est, non sine religione, meu, ac reverentia, quæ rebus sacris potissimum ac divinis debetur. Sic Horrifice, pro Venerande apud Lucretium: item Religionem pro Metu, & contra, plus felicem positum invenias. idque ipsum non sine amulo ac rivali, Vergilio primum, cujus hoc de Lauro exemplum occurrit modo,

Multoque metu servata per annos.

id est, Religionis ergo, deinde & Valerio Flacco libro 2. veri. 440, de Sacris Bonæ Dæx in Samothracia institutis primum:

Mane sacrificque metum servemus opertis.

C A P U T X.

Veteris ludi mos, quo dormientibus ora fuligine oblinebantur, ad Plauti, ac Petronii plenam solidamque exemplorum intelligentiam nunc primum Noniano indicio patefactus; accommodatissime ad ritus avi presentis, & Regalium nostrorum festivitates.

Cap. XXII. *Cum Ascylos gravatus tot malis in somnum labetur, illa, qua injuria depulsa fuerat, ancilla totam faciem ejus fuligine longa perficuit, & non sentientis labra hamerosque sopitionibus pinxit.*] Spero me gratiam à Leetore non nimium ingratu initurum, si ex fragosa planam fecero loci hujuscem interpre-tationem, retracto fugitivo Ludi veteris more, neque id mediis fidius Petroniani magis, quam Plautini honoris gratia, meretricem Adelphasium inducentis in Pœnulo, forma ferocem, eoque nomine plus æquo blandientem sibi; non sine contemnifica fane, plenissimaque fastidii gloriatione: quam hujusmodi castigatuncula retundit demum Antherastilis foror:

Sitala,

*Stulta, soror, es magis quam volo, an vero pul-
tra videre, obsecro;*

Si tibi illuc non os oblitum est fuligine?

Cæterum hujusdem loci sententiam, ad Petroniani exempli illustratum mirifice faciuntem, fuliginea somniorum suorum nube solens nobis oblevit Lambinus, quam Marcelliana tandem spongea abstersurus, Grammaticam ejusdem observationem huicce chartæ illinere non gravabor: *Sublevis, significat illusit.* Et pro ridiculo habuit, tractum à genere ludi, quo dormientibus ora pinguntur. Unde perspicue dilucet, hoc pigmenti genus per joculum & ludum iis allini solere, quos alii deridendos propinare volebant, idque turplicis puerilis potissimum, quas hoc contumelie generè à procaci juventute affici mos erat: credo, ut hac quasi censure monite, deformitatis suæ in memoriam revocarentur. Confirmat opinionem hanc nostram Adelphasmus, quam ibidem ob amabilitatis successum hæc de feme fatis gloriose prædicantem Comicus induxerat modo in Poenulo, actu quinto secunda quarta vers. 8.

*Certo enim, quod quidem ad nos duas
Atsimus, præpotentes, pulra, pacisque potentes,
soror, sumus.*

*Neque ab juventute ibi irridiculo habita, quod pol.,
Soror, ceteris omnibus factum est.*

Hinc mos ille, quasi per manus jam inde ab antiquo traditus nobis, dimanasse videri potest, quem in joco & vino pridie Regalium, optimo dierum scilicet, usurpare consuemus etiamnum hodie, Morionem fortito ex omni numero creandi ac deligendi, cui inter cætera veræ, an similate, stultitia commoda, etiam hæc quasi prærogativa data, ut triclinio in orbem lustrato, oculisque quaqua vorsum circumactis, si quidpiam forte ab incurioso, maleque sedulo conviva contra communis Regis (Dialis inquit) Edicta vel dicto, vel facto per incogitantiam (ut sit) titubatum animadverterit, ei vero homini multam imponat illico; hoc est, carbone aliquo tetrico, seu fuligineo potius medicamine (ut in Plauto & Petronio fit) os ei totum faciemque perficratam denigret, cum ingenti accubantium plausu: quibus tamen pariter delinqüentibus, Legesque communibus suffragiis latas migrantibus eadem porro decoloratio impéndet, solo Rege excepto modo, quippe exlege & quasi sacro. Atque hac ipsa ad Fuliginem satis. Restat, ut Sopionibus, quæ sequuntur, manum applicem: quas lubenter equidem Scipionibus commutarim, si tamen, quid id esse verbi dicam Scipionibus, satis pro comperto haberem. Nam in Catullo auxiliis quæ specula, gravissimam adeo hanc poenam pueræ suæ deprædatoribus interminante?

Namque totius vobis

Frontem taberna Scipionibus scribam.

Qua enim ratione frons Taberna Scipionibus conscribiliari possit, non video: non utique magis, quam dignus ille doctissimo Poeta Interpres Scaliger noster,

cui secundas agere, & mendum potius tam hic, quam in Catullo latere suspicari mayolo, quam enarrare, que non intelligo.

C A P U T XI.

Concrepārē æra. Cymbalistria. Crotaliftria. Horatiæ ac Martialis locorum ad sententiam Petronianam accommodatio. Urbanitatis vernulae vera ac luculentæ enarratio, correctusque Arbiter, eademque Seneca locis duabus. Mancipiorum id genus in probris meditatae funditandis libertima atque impunissima dicaciss. Alia quadam nota haud proletaria.

Cap. XXII. Cum intrans cymbalistria, & concrepanz æra omnes excitavit] Eadem fere loquutio apud Propertium lib. IIII. El. XVII. vers. 6.

Cymbala Thebanæ concrepere Deo.

Item Ovidium:

— Themeseaque concrepat æra.

Quod & Martialis sequutus.

Et Tartessiaca concrepat æra manu.

Cymbala proinde ex ære, quemadmodum & Crotala (unde Crotaliftria, simili modo conformatum) sed & Sistræ, instrumentum tinnulum, concavum, Matris Deorum sacræ consuetum adhiberi antiquitus.

Cap. XXIII. Perfuebant per frontem sudantis acatice rivi, & inter rugas malarum tantum erat creta, ut putares decoctam parietem nimbo laborare.] Similitudo aptissima, quo aptari etiam haud incommode fane poterit Horatianum illud ex Epop. XII. vers. 7. de Vetus huic Cincedo non nimium dissimili.

Quis sudor veticis, & quam malus undique membris

Crescit odor, quam pene soluto

Indomitam properat rabiem sedare: nec illi

Fam manet humida creta, colorque

Stercore fucatus crocodili.

Item Martialis:

Quam cretata timet Fabulla nimbum.

deque eadem alibi:

Crasior in facie vetula stat creta Fabulle.

Plura qui volet, succidancas ad Horatium notas nostras consulto.

Cap. XXIV. Composit illa tenerius manus, & o (inquit) hominem acutum, & urbanitatis vernula sonora] Ego, Frontem, malim: ipsavæs. neque alter fane fuerat in manuscripto. Cæterum Vernula urbanitas quæ sit, video quæri posse. Ego eam interpretor, quæ salibus (uti est apud Juvenalem) natis intra pomaria constat: quæque proprie, auctore Fabio, Urbanitas perhibetur. qua idem notari vult sermonem preferentem in verbis, & fono, & usu proprium gustum Urbis, &c. cui contraria sit Rusticas. Ni potius tamen ad Vernarum dicacitatem allusum, quibus impunissime etiam in dominos jocularia funditare jus erat. sicuti & Morionibus quoque, Cinædisque, ac mancipiis denique cum in ulium præstinatis

conciliatisque, quo initium videlicet ab ipso convivii præbitore facientes in convivas porro singulos scomata ac dipteris viritim evibrarent, quibus tantum absent, ut perstricti offendenterentur, ut etiam risu ea ipsa prosequerentur ac plausu; in joco quippe & vino verinaliter, hoc est, argute ac ridiculariter profusa. Probo istuc ipsum ex Seneca ita lib. 11. de Tranquillitate vitæ differente: *Eadem caussa est, cur nos mancipiorum urbanitas in dominos consumeliosa delectet, quorum audacia ita demum sibi in convivis jus facit, si capitur a domino. Ut quisque contemptissimus, & ut maxime ludibrius est, ita solutissima lingua est. Pueros quidam in hoc mercantur procaces, & eorum impudentiam accidunt, & sub magistro habent, qui probra meditate effundant.* Nec has consumelias votamus, sed argutias. Adde istuc ex ejusdem de Divina Providentia libro: *Itaque quum videris bonos viros, acceptosque Dei, labonare, sudare, per arduum descendere, malos autem lascivire, & voluptatibus fluere, cogita filiorum honestum, nos modestia delectari, vernaculari licet. Illos disciplina tristiori contineri, horum ali audacia (malum, audaciam). Idem tibi de Deo liqueat. Haec tenus liquidissime Seneca. Neque enim genus istud laxo imperio modo, verum soluto quoque; imo etiam sub magistro (uti ex eodem Seneca demonstratum modo) habebatur: quo videlicet præente, nequitiae omni, ac scurrilibus cavillis, Mimicisque dipteris jam inde à prima ac tenella ætate assuefuerent strenue. Unde arbitror planum fieri, cur scriperit Martialis lib. 10.*

*Vernacularorum dicta, sordidum dentem,
Et fæda lingua probra circulatris.*

Item 1.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.

Non es, crede mihi, quid ergo? verna es.

Neque omittendum id hominum genus, *Vernas Equites, joculari, imo Satyrico convicio indigitatos, eodem Martiali, ac Juvenali auctoribus. Proinde haud inscite Horatius:*

Vernasque procaces.

*Pasco libatis dapiibus,
nec non Tibullus:*

Confusus numerare pecus, confusus et amanit.

Garrulus, in domine ludere verna sinu.

Ad Petronium denuo convertuntur:

Per fidem, inquam, nostram, Ascyltos in hoc trimonio solus serias agit.] Sententia efflagitare videtur, ut Vostram rescribamus.

Hodie enim post asellum diaria non sumo.] Id est, Quoniam quidem ex sententia per diem totum robusta me voluptate explevi: ipsaque adeo usque ad satietatem quinta Venerei nectaris parte, lepidissimo inquam illo Ityphalli flore, à molitoribus meis onusata ac plena navi discessi, ultra igitur promulgidi locus non est, infatura presertim ac faburrata probe. cras vero primo cum diluculo, simulatque integrum famem ad oyum artulero, tum igitur gustatione hacce matutina primu-

lum, sic quasi Rude aliqua Veltari, satis pol in tempore more porro meo initiabor solens.

C A P U T XII.

Rima improbe diducta unde, quomodoque interpretandum. Acus cognomento Lascivæ ex Martiali & Tertulliano declaratio. Valgia Petroniana fusæ ac dilucide explicata. Turnebi expositiō defensa; alia rejecta, una cum suffragatore suo Monstrojulienſ. Valga favia non pro meretrice collabellandi actione (ut volunt alii) sed vero pro ore ac labellis ipsis valgiter, hoc est, ad irrisum conformatis in Plautino Milite accipiunda. Aliquem labiis ductare.

Cap. XXVI. Itaque, cum inclusi (Sic & Persius: Scribimus inclusi numeros ille, &c.) jacerent, consedimus ante limen thalami, & imprimis Quartilla per rimam improbe deductam applicuerat oculum curiosum, lusumque puerilem libidinosam speculabatur diligenter. Placet lectio oræ Lugdunensis Editionis prætexta, in qua per rimam improbe diductam legitur. Atque istuc facit exemplum illud à Martiali lib. 11.

Oblinitur minima, siqua est suspicio, rima,

Punctaque lasciva qua terebrantur acu.

Ubi, cur *Lasciva acus* cognominata Martiali, in controversiam vocari posse video. Mihi vero jam id ex Christianissimo scriptore Tertulliano planum facere est benignitas, in opusculo de Virginibus velandis præente nobis in hæc verba: *Simulque se muleres intelleixerunt, vertunt capillum, & acu lasciviore commam sibi inserunt, crinibus à fronte divisis apertam professæ mulieritatem.*

Et quia considerantium biserant vultus, (simile apud Ovidium: *Hesit, & in vultu confitit usque tuo*) quicquid à spectaculo vacabat, commovebat valgiter labra, & me tanquam surivis subinde osculis verberabat] Hoc est, Quoniam reliqui qui aderant aliorum mentes oculosque diviserant fuos, totique adeo in Gytonis ac novæ nuptæ automatis per rimam libidinosam curiositatem inspectandis, lusumque puerili exigendo dediti videbantur. Quartilla interim, quicquid temporis nuptiarum spectaculo clanculum suffurari poterat, id porro omne oculissima in me contemplatione injecta avide & quasi catillatim consumebat, oris habitu in lasciviam conformato, hoc est, obtortis valgiter labellis, & quod Catullus *Micanibus amat dicere, semihiunc lavyium lingula leniter leviterque protensa eminus amatori suo objectans.* Neque aliorum spectas illud Aquinatis Satyrici, Sat. iv. vers. 18.

Blandaque devexæ jaſtaret basia rheda.

De motu oris ad foedissimam patientiam comparato etiam Martialis lib. 1.

Una lavamur: aspicit nibil sursum,

Sed spectat oculis devorantibus draucos:

Nec otiosis mentulas videt labris.

Denique idem Juvenalis Satyra ix.

Quando

*Quamvis te nudum spumanti Virro labello
Viderit, &c.*

Locum fuisse enarravi, mollium exemplorum collatione uti coactus, probiorum inopia, eo magis, quod videam in *Valgiis* hisce Petronianis explicandis valgiter nimis hallucinatum amicum nostrum, qui rem si factam habere est arbitratus, si capte illa cum *Valgiis* Plauti *Savii* confunderet; non sine gravissima Turnebi reprehensione, quasi valgiter, id est, prave Interpretis hicce officio functi. At ego ajo, recte, & Turnebum ab iniquissima calumnia libero, haec tenus quidem, quod ad furtivas istas Quartillæ osculationes scilicet. Nam de *Valgiis* Plautinarum Meretricum prudentius consuli potuisse, quis vero est, qui dubitet? qui quidem hæc viri illius verba aliquanto praesentiore animo ruminetur, vii. Adversari libro lectitata: *Valga Savia, obtortiones sunt oris ad derisionem*. Nam suavium interdum est conformatio oris & laborum ad suaviandum. Sapienter sane usque adhuc, illa, quæ sequuntur, non item: *Meretrices autem, dum Gloriosum Militem ductabant atque captabant, per illusionem tamen inter osculandum os obtorquentur, valgumque reddebat, eum ex animo non basantes, atque ludificantes*. Neque movet me sententia ejusdem succidaneus Lambinus, quam hoc ipso etiam Petronii exemplo confirmare admittitur, perperam, uti dictum ac doctum est modo. *Suavia enim non pro suavitationibus (proinde ut vulgo solet) verum potius pro Labiis ipsis accipi oportere ipsa sententia clamat. idque divinitus (ut omnia) à principe illo Scali-gero animadversum. Non igitur de *Valgiis* inter bal-landum Militem à Meretricum turba per irrisum & contumeliam conformatis, sed vero de posticis sannis intelligentum, sine balsatione: quibus fastidiosæ illæ ac contemniscæ Militem absentem, seu praesentem etiam, sed aversum tamen, atque (ut fieri solet) à tergo ludos faciebant assidue, quas quidem (*Sannas dico*) oris obtortione lascivum morem adumbrare mos erat, indidemque interpretandum id quod antecesserat modo.*

Itaque meretrices labiis dum dactant eum.
Quod proverbiale dictum aliud significare videtur mihi, quam quod ipse mox porro explicat *Comicus, Valgis suavis*, hoc est, prave distorto ore Militem subfannant scilicet, habentque miserum & Gloriosum illum omnibus modis ludibrio ac despiciunt.

CAPUT XIII.

Prise beatolorum delitiae, solo nutu, vel digitorum certe crepitum, si quid vellent, poscendi ac significandi. *Eam in rem Martialis, Tacitus illustrati.* Aquarice provincia. Prefectura ad Eunuchos. De Lintearum in balneis usu: nonnulla stem de Mappis, bodinæ & confuetudini penitus adversantia. *Sellæ, ac Lectice discrimen. Curtores falerati. Locus Tran-quilli cum cura discussus, smo (ut spero) cum fructu,*

Ministri Cathedralitii, quod genus? *Jos. Scaligeri conjectura in Arcuma Feiti, Chiromaxio Petronii interpretando subscriptum.*

Cap. XXVII. *Trimalcio lautissimus homo digitos concrepuit, ad quod signum matellam spado ludenti supposuit.] Concrepuit digitos, sic dictum, ut supra, Concrepare era, &c., quod nos vulgo dictitare consuemus, Op zijn vingeren knippen. Mos utique ex Martialis disticho libri XIV. planissimo planior, cui Lemma, Matella fictilis:*

*Dum poscor crepitu digitorum, ac verua moratur,
O quoties pellex culcira facta mea est!*

Unde & alterum ejusdem Poëtae locum in promptu fit expedire:

*Cum peteret seram media jam nocte matellam
Arguto madidus pollice Panaretus.*

A laetioribus porro Eunuchos in delitiis habitos quis nescit? atque id genus Aquarice provinciæ præsumum potissimum, ejusdem quoque Epigrammatarii testimonio adstruere posse videor, in re & persona huic prorsus consimili, imo etiam cognomini ita more suo deliciantis.

Digiti crepantis signa novit Eunuchus,

Et delicata suscitator urina.

Domihi bibentis ebrium regit penem.

Huc accommodandum illud Taciti de superbia Pallantis lib. i. *Respondit, nihil unquam se domi, nisi nutu, aut manu significasse.*

Cap. XXVIII. *Jam Trimalcio unguento perfusus tergebatur, non linteis, sed palliis ex molissima lana factis.] A lavatione enim tenuiores oleo, ditiores contra unguento perfusos, pro re puta atque opibus unoquotque, carbasinis velis, id est, linteis sudariisque letabis detergeri mos erat, quemadmodum & hodie, non autem palliis laneis. unde hoc ipsum quoque inter quæstissimas Trimalcionis elegantias laudissime ponit Arbitrus noster. De Lintea balneariis, quod dixi, confirmat Martialis lib. x.*

Lintea ferret Apro vacuis cum vernula maper,

Et supra togulam lusca federet anus.

Item alibi:

Lintea si sumas, nive candidiora loquetur,

Sint licet infantis sordidiora finu.

Unde hanc quoque ducente est conjecturam, eos, qui lavandi cauâ balnea publica ingrediebantur, lintea, quibus extergerentur, secum prius domo ad portare consuevisse, ne quis ea forte à balneatore subministrata opinetur. Quod mirum nemini videri debet, quando alienas etiam epulas adituri mappam quisque suam abs se ad mensam adferre cogebantur. Ejus moris testem facio eundem Epigrammatarium meum:

Ad cœnam Hermogenes mappam non attulit unquam.

A cœna semper rettulit Hermogenes.

Nec Mappam modo, sed vero & lagenam, indicio ejusdem:

Sed mappa quam jam mille rumpitur furtis,
Rosos tepenti sphondilos sinu condit, &c.

Et mox:

Nec esculenta sufficit gula prada,
Misto lagenam replens ad pedes vino.

Hac per ducentas quam domum tulit scalas, &c.

Addatur fidei insuper causa ex Lapithis Luciani de mappa, seu mantili, in rem praesentem testimonium multo apertissimum. Καὶ ἦν τέλος, τὸν ὅδον πιεστῶν ἐπέχεισα. οὐ πάτητε τοῦ Ζωδίου, μετὰ συνεποδεπῶν κράνην. καὶ ἔμελος, λόγος ἀνταρτής περ, ἀποφίπτειν ἄντα τοῦ θαφτοῦ, ἀλλ' ο πάτητος εἰς ἀνταρτής, περ-

Hinc involutus coccina gaufra lectica impositus est.] Sicut hic Leistica solius, ita Sella quoque mentio Leistica conjuncta legitur apud Senecam libro de Brevitate vite: Nec illos quidem inter otiosos numeraveris qui sella se & leistica buc & illuc ferunt, & ad gestationum stearam, quasi deferere illas non licet, horas occurant, quos & quando lavari debeant, &c. Et mox: Audio quendam ex delicatis (si modo deliciae vocande sunt, vitam & consuetudinem humanam de discere) quem ex balneo inter manus elatus, & in sella positus esset, dixisse interrogando: Jam sedeo? Unde in sellis festinare, in Leistica vero resupinos gestari cubantium in morem solitos, prorsus persuasum est mihi. De ceteris Lipsianum Oraculum adepto, cuius Electa non compilo. Subjungit deinceps Arbiter:

Præcedentibus faleratis cursoribus IIII. & chiramaxio, in quo delicia ejus serebantur, puer vetulus, lippus, domino Trimalcione desformior] De Cursöribus, quidem (sicuti hic) faleratis meminit etiam Tranquillus in vita Neroniana: Nunquam carrucis minus mille iter fecisse traditur, soleis mularum argenteis, canusnatis mulionibus, armillata & phalerata cum Mazzacum turba, atque cursorum. Qui locus præter Egnatium & Glareanum etiam Phoenicem illum Europæ, Turnebum dico, miserrimis modis exercitum, & quasi in equo eorum tortum habuit, idque adeo haud mirandum, in tanto chirographorum Codicum dissidio, ac varietate: quorum alii Phalerata comazacum; alii Phalerata amaxicorum; sunt etiam, qui Phalerata cum amaxicorum nobis representant; nec defuere, qui Cymazacum præferrent. Ex quorum omnium pariter lectionum farragine, hujusce Petroniani loci fiducia maxime ac subsidio fretus, in Suetonio rescribendum præstare nullus dubitem, Phalerata chiramaxicorum turba, vel certe, Chiramaxorum, &c. ut Rhedarios, Essedariusque intelligamus. (ἀραιός enim quidnam aliud, quam Essedarius?) Eos dico, qui Chiramaxis cum herili prærant imperio, & exalatorum vehiculorum aurigationi quasi Præfecti cluebant: in quibus infelicium catamitorum Pædagogia (quos Martialis meus Cathedralitos ministros indigitat) oblita facie vectari confuerant; ut ne sol videjicit, aut frigus teneram ac delicatam cuticulam perstringeret, cuius eximiae cautionis commonefecit nos

Seneca, neque aliena adeo viſa, quaे huc per causam infarciretur. Sic igitur ille Epistola cxxiiii. Omnes jam sic peregrinantur, ut illos Numidarum præcurrat equitarus, ut agmen cursorum antecedat. Et mox linceis aliquot interjectis: Omnum pædagogia oblitera facie rebuntur, ne sol, ne frigus teneram ostendat. Turpe est neminem esse in comitatu puerorum, cujus facies medicamentum desideret. Sed enim hoc nihil ad pompam & comitatum Trimalcionis, quem haud longius sane, quam ē balneo ad triclinium proficisci tem inducit Petronius, uno exoleto contentum modo, qui non Leistica, aut Rheda, sed vero Chiramaxio feratur. Atque equidem quid id esse dicam verbum Chiramaxium, neicio. & pœni et expositionis, qua id genus gestatorii cum Rheda aut Essedo confundisse videor prius. tametsi non ignorem Essedis etiam in gestatione locum fuisse ævo veteri: & Gestatores nominatos ejuscmodi generis vectores: indicum nobis precente Martiali versiculis illis libri I.

Illici Amilia, Salariaque

Gestator paret effedo tacentem.

Sed multo etiam certius, magisque historica ex fide, Suetonio Tranquillo, cujus narratio ista de Claudio mihi commodum hercule succurrit modo: Solitus etiam in gestatione ludere, ita effedo alveo adaptatis, ne lujus consunderetur. Quocirca Scaligero Principi hic nostro iatius esse duco subscrivere; qui Fefti Arcunam, Chiramaxii vocabulo interpretatur, pro modici plaustrī genere, neque plurium, quam unius hominis capaci: adde, à servis, non àmannis trahi, ac provehi solito: unde & caussa nomini.

C A P U T X I V.

Agamemnon quisnam apud Petronium? Picæ Variae consideratio. De adoptivo Trimalcionis Prenomine haud languida sane fidei conjectura. Cenatoria cuiusmodi fuerint; & an eadem cum Vestimentis Cubitorii, quæstum. Cautum Romanis olim Legibus fuisse. ne Quæstoribus, vel Provinciam sortitis munera porro ulla accipere à Provincialibus licet. Trimalcionis Petroniani cum Martialis Malchione affinitas. Habitus utrorumque, ornatusque in persona Mæcenatis à Seneca tanquam penicilo expressus. Armillarum mollities à feminis paulatim ad viros quoque traduci cæpta. Cochlearia quid, & cui potissimum usui apud Romanos? Earpe comeorum ovorum, tum Cochlearum maxime (unde & etymon rei) calycibus perterebrandis, superstitionis ergo, servisse antiquitas. Pondus eorundem in Petronio expensum. Dubius & controversus Martialis locus Euclitiæ testimoniis similitudine defensus pariter, ac declaratus.

Eodem Cap. XXVIII. Sequimur nos jam admirazione satiri. & cum Agamemnone ad ostium pervenimus.] Agamemnon hic Trimalcio non est; sed is, quem

quem Suasoriam in scola habuisse nobis narraverat antea, addita ejusdem insuper de cassis corruptæ Eloquenta Dissertatione: quam Eucolpianæ Declamationi consequam ac subiectam ibidem initio hujus operis invenias.

Super limen autem cœva pendebat aurea, in qua pica varia intrantes salutabant.] De hoc genere Plinius lib. x. cap. xxix. Nuper, & adhuc ramen rara, ab Apennino ad Urbem versus cerni capere picaram genera, quæ longa insignes cauda Varia appellantur. Nos patrio ferme, Bonae exters, nominamus, famosa garrulitate amabiles. nec mentitus Martialis lib. 14.

*Pha loquax certa dominum te voce saluto
Si me non videoas, esse negabis aven.*

Cap. XXX, G. POMPEIO. TRIMALCIONI. VI. VIRO. AVGSTALI. CINNAMVS. DISPENSATOR.] Neque multo post: III. ET PRIDIE KAL. IAN. G. NOSTER FORAS COENAT. Repono utrobique cn. ut *Gnaeus* fiat denique, quem cognomentum etiam Pompeji ferre videamus. nec vero mirum cuiquam videri debet de Prænomine, cuius solius nota in hac novissima Inscriptione Petronianus iste Trimalcio insignitur. In eo enim ingenuorum dignitas posita antiquitus, credo, quod servi generis homines inopiam Prænomimum patenter: & cognomine honestiores appellare familiarius, quam pro dignitate habebatur: contra ac nos hodie factitamus. Qua de re plura ac competitiora nosse qui volet, eum porro ego Adversaria magni illius Turnebi accedere jubeo, lib. 11. cap. xix. ad huncce Horatii locum:

*Quinte puta, aut Publi (gaudent prænomine molles
Auricula,) &c.*

Vestimenta mea cubitoria perdidit, que mibi Natali meo donaverat clens quidam Tyria, &c.] Cœnatoria appellaverat supra: cuiusmodi patroni locupletiores, vel etiam advocati ab anteambulonibus & clientibus suis quotannis muneri accipiebant diebus Natalitiis, ex more & disciplina munificentia Romanæ. Martialis, lib. x.

*Pugnorum reus, ebriaque noctis
Cœnatoria mittat advocato.*

Vide, que notavimus ad illum Horatii locum: Natales grata numeras, ignoscis amicis.

Quibus tamen & hæc quoque ex Plinio Juniore adjici oportuerat insuper, per incogitantiam (ut fit) silentio nobis prætervecta id temporis, quæ libro Epistolarum ejusdem IV. de Julio Basso, qui Bithyniam fortius repetundarum reus redierat, ad hoc exemplum leguntur: *Multis enim, atque etiam Principi dixerat, solasse manuscula, dantazar Natali suo aut Satalnibus, accepisse, & plerisque mississe.* Item paullo antea de eodem: *Hoc illum oversabat, quod homo simplex & incacatus quedam à Provincialibus, ut amicus (Male enim in H. Stephani Editione ut amicus proculsum exstat) accepérat, nam fuerat in provincia eadem Questor. Hæc accusatores furtæ ac rapinas, ipse munera vocabat. sed Lex munera quoque accipi vetat.* Unde hoc quoque

præter alia docemur, Præsidibus, seu Procuratoribus Provincialibus istud juris utique non fuisse, ut à Provincialibus suis, quibus aut cum Principis, aut cum Populi præerant potestate, aliqua porro munera acceptarent; ne Natali quidem suo, aut Satalnibus, optimo dierum: ab amicis tamen & familiaribus licuisse. Sed nos ad Petronium nostrum reveniamus denique: in quo credo fore, qui Vestimenta ista Cubitoria diversa à Cœnatoria suis effeverabunt, & illa quidem Cubicularibus, hæc vero Tricliniaribus Lectis convenisse ex utriusque vocis etymo fidem haud dubie sunt facturi. neque ego huic sententia repugno. Sed quid diutius tricor? quasi vero Lis ista non abs Lipsio nostro in Satalnibus suis publicitus decisâ jampridem! Fateor: &c., Accubitoria, literula in Petronio retracta, pro Cubicularibus reponenti meritissimo utique ac lubens suffragatorium addo calculum.

Cap. XXXII. *Pesitusque in cervicalia minutissima, (nostrarum Puerparum in morem) expressis imprudentibus risum. Pallio enim coccineo ad aſſam inclinat caput, circaque oneratas ueste cervices Laticlaviam immiserat mappam]* Huc spectat Martialis illud de Malchionis hujus, pene dixeram, germano, & quidem gemino:

*Jacet occupato gallbanatus in lecto,
Suffultus ostro, sericisque pulvinis.*

Caput vero pallio inclivis Mæcenatico cultui respondet penillime; qui tamen non risum, sed justam indignationem potius Seneca stomachanti expressissè videtur. Testes hæcce ipsissima ejus verba, Epist. cxiv. *Hunc esse, qui in Tribunal, in Roſtris, in omni publico coetu sic apparuerit, ut pallio velaretur caput, exclusis utrinque auribus, non aliter, quam in Mimo Divites fugitivi solent. Laticlaviam etiam Mappam inter manuscula alia Satalnitas, & quidem vilissima, preiūque minimi, à Piceno cliente muneri missam Sabello Caſſidico commemorat ſalfiſſimus Poëtarum Martialis, lib. 4. Epigram. 46.*

Et lato variata mappa clavo.

Et ne has tantum offenderebat divitias, dexterum nudavit lacertum armilla aurea cultum, & eboreo circulo lamina ſplendente connexum] Armilla sequiori ſexui antiquitus in uſu tantum, mox etiam glitcente luxuria ad virorum ornamenta traducta. Vide Plinium lib. xxxiiii. cap. iii. Historiæ Natural. Eadem mollities in Caligula quoque notata à Suetonio ſcribent: *Sæpe depictas gemmatasque induitæ penitus, manuleatus & armillatus in publicum proceſſit.* Nec non à Seneca lib. II. In sapientia non cadere injuriam: *Clarea Tribuno militum Caius ſignum petens, modo Veneris, modo Priapi dabat, aliter atque aliter exprobans armato militiem.* Hoc ipſe pellucidus, crepidatus, armillatus, &c. Quo loco, Aliter, atque aliter, utraque Venere ſtudioſum, hoc eſt, modo agentem, modo patientem interpretor. Per Priapum eum Divisorem, five Admiſſarium; per Venerem & mollem & impudicum designari res ipſa vociferatur.

Cap.

Cap. XXXIII. Accipimus nos cochlearia, non minus sex libras pendentia, evaque ex farina pingui figurata pertundimus.] Hinc Cochlearium usum apud veteres qui fuerit, planissime deprehendimus. Neque hinc modo, verum etiam ex Martiali, ita lib. 14. sub Lemmate Cochlearis disputante:

Sum cochleis habilis, sed nec minus utilis ovis.

Nunquid scis potius, cur Cochleare vocer?

Facit eodemque & locus Plinii ex libro 28. capite 2. *Desigi quidem diris depreciationibus neno non metuit. Huc pertinet ovorum, ut exsorbueris quisque, calices cochlearumque protinus frangi aut eosdem cochlearibus perforari. Cujus superstitionis manifestissima vestigia nostrarum etiamnum muliercularum animis firmissime impressa hodie est animadvertere; quibus prima hujus quoque rei cautio esse consuevit, usque adeo, ut quodvis Venerium etiam Vadimonium deferere praecoptatur & videantur prius, quam non post ovorum exforbitonem testas corundem five adeo putamina perfusum ire protinus, imo vero frustillatim comminuerre, ne Diru illis Plinianis scilicet, id est, carminibus Devotoris Thyesteo ritu conceptis obnoxiae factae defigi, aut linguae malignantis execrationibus fascinari porro ab invidis, vel malevolis possint. Ceterum omnis Cochlearum virtus pro ratione ponderis, & argenti modo aestimata. arque in hoc ipso quoque pars aliqua elegantiae posita fuisse videtur. non quod singula apud Trimalcionem Cochlearia singulas sex libras pendisse autem (apage istam ponderis immanitatem, Tadicula, seu Truæ alicui magis, quam Cochleari convenientem) sed quod de plurim potius Cochlearium strue, non autem de singulis Petronium fabulari persuasum sit mihi. Et tamen malum Cochlearis pondus Saturnalibus, optimo dierum, dono missi sibi in Posthumiano exagit Martialis, lib. 8.*

Octavus (f. annus) ligulam misit sextante minorem.

Novus ac levius vix cochleare tulit.

Sic enim legendum autumo. quasi dicaret Poëta; vix dignum esse, quod *Cochlearis* nomine censeatur ad exemplum (sicuti opinor) Lucillii, ita in redissimillima iurisgovernia argutantis:

--- Vix vivum hominem, ac monogrammum.

Unde additum ab Epigrammatario, *Aculevius*: ad rei vilitatem more suo, hoc est, Poëtico magis magisque etiam elevandam. Ad Lucillianæ quoque Hyperbolæ imitationem Ovidianum illud non insulse comparatum judices:

Sipata est, Veneri similis: si flava, Minerve:

Sit gracilis, macie qua male viva sua est.

Ita enim postrema Pentametri ejus particula reconcinnanda: neque iis assensus commodandus, quibus novæ loquutionis gratia ex hujus loci interpolatione ingeniose potius, quam verisimiliter quæsita, *Nisa*, pro *Viva*, ausis rescribillare, deceptis (opinor) proletariae illius scripturæ vanitudine, quæ majorem fere ac meliorem exemplarium nostrorum partem, impune & vindice nullo, ad hoc usque tempus perperam insedit,

hoc exemplo: *Macie qua male viva sua est. Nam (ut meus est animus) absque illa lectione fuisset. conjectura ista nata non foret.*

C A P U T X V.

Promulgis, unde dicta. Gustatoria. In veterum Coenarum legibus fuisse, ut conviviarum nemo ferculi sui parre fraudaretur: quam haud modo in profundum condere, sed dominum etiam aportare jus erat. Eam in rem Martialis pro testimonio adducta auctoritas. Recte Coena observatio. Erasmus in Lucianici loci verione notatus. De festivissima Epigrammatis cuiusdam, in fine laborantis, enarratione Martialis Genio gratificatum.

Cap. XXXIV. Nam Trimalcio eadem omnia lusa in termiso poposcerat, feceratque potestatem clara voce, si quis nostrum iterum vellet Mulsum sumere.] Hinc patet etymon Promulgis, & curnam ita dicta prior pars Coena. Sequitur enim è vestigio de Gustatoriis à choro cantante pariter raptim sublatis. Quo etiam respexit Horatius noster, ex disciplina Catiana convivorum strategis hoc quoque inter cetera nepotinum præceptum Satyrice instillans:

*Vacuus committere venis
Nil nisi lene decet, leni præcordia mulso
Prolueris melius.*

Nec minus Seneca Epist. cxxii. de Sp. Papino quodam è genere Lucifugarum, proflus contra confutinem, ordinemque naturæ, sic quasi ex professio viventium, ideoque non ab octava hora vespertina, sed à prima luce auspantium coenas: *Circa lacem discurrunt, pueri vocantur, cellarii, coqui tumultuantur. Quero, quid sit? Dicitur Mulsam & alicam poposcerisse, à balneo exisse. Postremo etiam Plinius Junior, lib. 1. Epistol. xv. de eadem ista Gustatione, five adeo Promulgside verba faciens: Parata erant lactuca singula, cochlea terna, ova bina, alica cum mulso & nive. Quo etiam pertinebit illud à Martiali Distichon:*

Nos alicam, malsum poteris tibi mittere dives.

Si tibi nolueris mittere dives, eme.

Ad superiorem Arbitri locum aliquando reveniamus: è quo etiam ille mos declaratur non ita vulgo vulgaris, laiores olim Dominos convivis suis voce clara potestatem facere solitos, in Coenarum præsertim Reçtarum exhibitione, poscendi qua vellet, interdum etiam iterata. idque priusquam Gustatione sublata novum mensa ferculum inferretur. Quadram enim singulis, partemque suam palam flagitare jus erat: eamque non in ventrem ablata modo, verum mappa madente conditam domum quoque aportare, si vellet. Clara omnia de Martiali, exempli gratia:

*Nibil est miserius, nec gulosius Santra:
Rectam vocatus quum recurrit ad coenam,
Quam tot diebus noctibusque captavit.*

*Ter posuit apri glandulas, quiter lumbum,
Nec erubescit pejerare de turdo.*

& reliqua ad finem usque. Coenam porro Rectam can-
dem esse suspicor, quam Graji homines, *τὸν ἀνθεῖον τὸν
τελευτικὸν δίκαιον* appellitant; in qua nihil desideres sci-
licet mensæ apparatu necessarium. Colligo ex Lucia-
no narrante: *Kai αὐτὸς ἀποτέλεσμα τὸν τὸν ἀνθεῖον τὸν
τελευτικὸν δίκαιον.* Quo loco Erasmus tamen, dum
vix vocabuli Græci nequicquam exprimere satagit,
Absolutam coenam reddidit inficitissime. Ex iis vero,
que dicere occuperam prius, alterius quoque in Mar-
tiali meo Epigrammati sententia illustratur, *quod*
lib. 11. in Cœcilianum quandam exstat hujusmodi:

*Quicquid ponitur hic & inde verris,
Mammæ suminis, imbricemque porci,
Communemque duobus attagenam,
Mullam dimidium, lapumque totum,
Mureaque latus, femurque pulli,
Stillantemque alica sua palumbum.
Hac, quam condita sunt madente mappæ,
Traduntur puer domum ferenda.
Nos accumbimus oīsa turba.
Ultus si pudor est, repone coenam.
Cras te, Cœciliæ, non vocavi.*

Exemplum integrum adscripsi, non tam joci faceta
inductus, quam Junianæ Editionis pravitate: ubi po-
strema hæcce clausula, in qua totius Epigrammati
consistit lepos, inficitissime concepta legitur, præte-
rito in futurum perperam commutato, hanc ad fa-
ciam:

Cras te, Cœciliæ, non vocabo.

Nihil enim istuc; nec tanto minus Exhibitore, quam
Poëta ipso, lecio indigna, cuius hæc sententia fuerat
jam olim: *Si quando à nobis vocatus es ad coenam
forte, nullum ita nec facetum, nec lepidum mensæ
nostræ ferculum inferri potest, quod non vixdum ap-
positum ad te trahas illico, atque in mappam istam
tuam harpagatim conversas, domum porro à puer
e vestigio auerendum, haud secus, quam si non in
commune obsonatum, sed vero quantum in lancibus
est epularum ac seitamentorum, uni & soli tibi an-
tepolitum foret.* Unde relinquitur, ut ipse conviva-
tor ego, ac parochus, ceterique item, quantum est,
convivæ mei dentibus dentientibus, Tantali in mo-
rem, ringentes ac famelici, maleque feriati accum-
bamus; quam tu unus omnium nostrum pariter mu-
nus iniquissime fungaris; haud quidem ambabus ma-
lis expletis tuberculina modo, verum etiam catillans
insper., mappaque ac manibus pariter gypsatissimis
circumverrens universa; oblitus Juris humani, imo
adeo contra communes Leges Cœnaticæ disciplinæ,
quæ jubent partem cuique tuam adsignari ex æquo,
ut fiat Trimacronis illud: *Æquum Mars amat.* Quare,
si quid ingenui etiamnum pudoris est tibi, coenam
istam, non tibi solum, sed vero mihi quoque in par-
tem, reliquisque item convivis meis destinatam atque
instructam, fac de manibus tuis reglutines ac remit-

tas aliquando: ut & nos de ea, non minus quam tu,
ð Cœciliæ, bene esse possimus in commune. Quid
enim? non in crastinum etiam, verum in hodiernam
vesperam tantum esse te volui, atque expetivi convi-
vam mihi. Salsæ, arguteque, quasi dicat; O bone Cœ-
ciliæ, si hanc tecum rationem pergis instituere in
posterum, ut mappam usque tuam, ita unctam effe-
tamque ab alienis epulis, redux domum porro com-
portare pertendas, faxo cras in totum etiam diem
de obsonio abunde ampliterque cautum ac provisum
sit tibi, hoc est, ut ipse haud de vesperi hoc meo
prandæs modo, verum laute adeo, atque opipare in-
luper coenam facias postridie. Atqui te (si nescis)
ego, non ut posterum in diem ventrem etiam domi
saginares tuæ, faburrareisque de meo, verum uti hoc
vespere apud me pari cum cæteris jure hilarem con-
vivam ageres, familiariter vocitavi. Quid hac quælo
urbanitate urbanius?

C A P U T XVI.

*Signum ministrantibus symphonia dari solitum ad inse-
rundam coenam. Objurgare colaphis. Lecticarius
de convivio abdicatus, suaque Supellecario digni-
tas restituta. Arbitr̄ correctus. Carptores, Structo-
res, Scissores, Chironomantes, singuli pro Cibici-
dis. Petronii cum Juvenali, ac Martiali meo super
Structoris munere controversia. Structuræ hujusque
Magistr̄os, & quasi Professores Publicos in pergulis
prostare solitos Romæ, pluribus ac luculentis testi-
moniis demonstratum. Eadem Juvenali larga diffusa
lucis claritas de Seneca luminaribus accensa. Longe
arcere. Nummos metiri modio. Abire in
cæclum.*

Eodem Cap. XXXIV. Cum sebito signum symphonia
datur, & Gustatoria pariter a choro cantante ra-
piuntur.] Res omnis manifesta ex Seneca, lib. de Bre-
vitate vitæ: *Convivia mehercule horum non posuerim
inter vacanta tempora, quum videam quam solcite ar-
gentum ordinant, quam diligenter exoletorum storum
tunicas succingant: (quod postremum expressit Flaccus;*

Ut omnes

*Præcincti recte pueri, contique ministrant
quam suspensi sint, quomodo aper a coco casus exeat,
quanta celeritate signo dato glabri ad ministeria decur-
rant. Idem in epiti. Transeo pistorum turbam, transo
ministratorum, per quos signo dato ad inferendam coe-
nam discurritur.*

*Colaphisque objurgare puerum, ac projicere rursus pa-
ropsidem jussit.] Ulus eodem loquendi genere & Per-
ficius:*

Soleam puer objurgabere rubra.

*Nec non Tranquillus: Ferulis objurgari. Sequitur de-
inceps:*

*Insequiturusque est Lecticarius, argentumque inter re-
liqua purgamenta scopis coepit verrere.] Inter tot res
convivii multo electissimas Lecticario quis locus? Et
(C) certe*

certe (ut quod res est, fabuler:) poterat cena esse sine illo. Sed deformatus haud dubie locus, & quem in decorum pristinum non aliter sane reponi posse arbitror, quam si in Letticis vicem *Sapellecicariis* succedat. cum dico, istiusmodi supellecitem qui cureret, quique provincia adeo mundulae praefectus jure optimo, quoque ipsius meritissimo, cluat. ne videlicet abs Eucolpio & ceteris injuria laudatus ob elegantias *Dominus* existimetur, Lecticarium argento admoveare ausus, *πόνος λόγων*, quo quid absurdius? Rescribatur proinde: *Inequansque est Sapellecicus.* Quam vocem & Pandectas Veteres pro Romana identidem agnoscunt; asterisque præterea probæ & antiquæ fidei monetæque Glossarium illud multo elegantissimum, quod Rei nostra Literaræ in commune, præsertim Antiquaræ, gratificatus est non ita pridem industriosissimus Typographorum Henricus Stephanus.

Heu, heu, nos miseris, quam totus homuncio nil est!
(In V. C. pro Totis, Coecus exaratum legebatur:)

Sic erimus cuncti, postquam nos auferet Orcus:

Ergo vivamus, dum licet esse bene.]
Versus insuffissimi, nihil adeo minus, quam Genii Petroniani. Itaque suspicatus aliquando fui, Pentametri clausulam hoc modo interpolari posse, haud paulo concinnius:

Ergo vivamus, dum licet, estque bene.
Id est, dum per occasionem, perque valetudinem licet; *dumque vivent genia.* Nunc & me frustra fuisse, & Petronium Trimalcionis, hoc est, hominis omnium subitissimi burras, quisquilius, ineptiaque in joco & vino exprimere voluisse, video demum atque intellico, hercle vero serio. Itaque recepta scriptura servetur.

Cap. XXXVI. Non minus & Trimalcio ejusmodi [methodio latu] Metodium, ut *Exodium*, pro Merhado, id est, fictione, seu ludificatione. eo dico, ne quis de Editionis Lugdunensis sententia pro *Transitu* porro interpretari pertendat. Clara explicatio hac nostra ex narrationis superioris argumento. Sequitur:

*Carpe, inquit. Processit statim scissor, & ad symphoniam ita gesticulus laterali obsonium, ut putares Darium, (Quid si, Daren, vel Darea, legamus?) hydraule cantante pugnare. Ingersbat nibilominus Trimalcio lentissima voce, *Carpe]* Proprie, atque oppido Latine Trimalcio. Ab ejusmodi enim munere *Carpato* hoc genus dictabantur. Juvenalis: *Librarius, archimagi, Carpatores.* Carpere enim nihil aliud, quam quod Petronius, *Lacerare*, dixerat antea. neque aliter iane antiquissimos illos Romuli nepotes loquitos scito. argumento utique est illud xii. Tabularum: *MVLIER FACIEM NE CARPITO.* Eo dico, ut ab errore insubido eos aliquando in viam reducam, quibus *Carpere*, & *Lacerare*, tantum non contraria esse perfidum video jampridem, Ovidiano illo testimonio subaxiis: *Carpe cibam digitis.* Quos potius ad verbi*

istius composita mentem atque animum convertere oportebat, puta *Concerpere*, ac *Difserpere*, eadem cum *rō Lacerare* significantia. Notandum porro, quem *Scissorem* hoc loco indigitat Petronius, eundem à Juvenal non *Carpitorem* (ut diximus modo) sed vero & *Structorem* simul, & *Chironomantia Græco nomine* perhiberi. quomodo & Martiali versu illo:

Et qua non egeant ferro Structoris oselle;
contra mentem Petronii nostri, qui paulo prius *Stratoris* meminens, eum non pro *Cibida Lucilliano*, aut obsoniorum Divisore, sed pro *Archimagi*, & penes quem *patiniarum fruicum concinnario*, quo scilicet rite omnia ordineque fierent, gabatis & lanicibus singulis apte ac suo loco dispositis, hoc est, pro artifici ferculorum mensæ imponendorum ordinatore, instructore, & quasi arbitrio visus accipere. idque (sicuti apparet) non sine ratione, & quidem (uti animus meus est) cum primis probabili, si modo verbi ipsius etymon presius aliquanto investigare velimus. Verum ad Juvenalem revolvamus, quo mos gesticatoria istius, inter tam anxias rerum electissimarum lanienas, planior atque illustrior fiat. Sribit igitur ille Sat. 5. vers. 120.

Structorem interea (ne qua indignatio desit)

Saltantem spectas, & chironomantia volantis

Cultello, donec peragat dictata magistris

Omnia. nec minimo sane discrimine refert,

Quo gestu leporis, & quo gallina secetur.

Item Sat. xi, vers. 136.

Sed nec Structor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, discipulis Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pgargus,
Et Scyrbica volantes, & Phenicoperus ingens
Et Gestulus oryx, hebeti lautissima ferro

Ceditur, & tota sonat uimes coena subura.

Quæ tum universa, tum singula lumen desiderant, alioqui per se nebulae oppido; & (absque Seneca Interpretæ foret) Platonis numeris obscuriora. Proinde parentem illum Philosophiæ Romanæ audiamus, in Epistol. in has nobis explications præuentem: *Cum ad coenandum discumbimus, aliis spuma detergit, aliis pretiosas aves scandit per petitus & clavæ ceris (forte certisque) ductibus circumferens eruditram manum in frusta excutit. Inselix, qui huic uni rei vivit, ut alii decenter secet, nisi quid miserior est, qui hoc voluptatis causa docet, quam qui necessitatis disert.* Unde liquido edocemur, inter cæteras Romæ conturbantis lautias, seu Luxurias verius probra, etiam doctores in pergulis prostitisse, qui dædales hujuscæ *Structæ* scientiam profiterentur. ad quam item decurian pertinere videntur *Popina Praefecti*, tum *Culinaria Artis Magistris*, de quibus idem Seneca Epistol. xcvi. *Ianuarius* ibiles esse morbos non miraberis, coquos numero. Cessat omne studium, & liberalia professi sine ulla frequentia desertis angulis præsident. In Rhetorum ac Philosophorum scholis solitudo est. At quam celebres (id est, frequentes) culma sunt! quanta circa nepotum focos iumentus.

aque animum convolare, ac Diſpergat, cadem
Nitandum patet, cunctis
digitat Perronius, cunctis
(ut diximus modo) sed
Chronomantia Graze no-
Martiali versu illo:
Seneckoris oselle,

Nec calculator, nec notarius velox

Major quisquam circulo coronetur.

Rursus de Structoribus alibi Seneca: Quare ars est
apud te ministrare, nec tenere, & ut liber collocatur
argentum, sed perite servatur (corrigit Strutus, vel
mea, vel Lipsiana fiducia potius) & est aliquis scin-
dendi obsonii magister. Idem de Brevitate vitæ loco
antea laudato: Quum videam quam suspensi sint, quo-
modo aper à coco casus exeat, quanta celeritate signo
dato glabri ad ministeria decurrat, quanta arte scin-
dantur aves in frusta non enormia. His superaddatur
Plinianum illud, de Gallinis arte secundis: Postea ca-
lmarum artes invenerunt, ut clune sectentur, ut di-
vidantur in tergora, ut à pede uno dilataata repositoria
occupent. Ad Eucolpii narrationem regrediamur denuo.

Cap. XXXVII. Non potui amplius quicquam gustare,
sed conuersus ad eum, ut plurima exciperem, longe ar-
cessere fabulas coepi] Idem loquutionis genus usurpa-
tum à Seneca Patre Controverfiarum VIII. Hoc ut
aliquando faciendum est, quum res patitur, ita inepti-
sum est luctari cum materia, & longe arcessere. Nec
non ipse Petronius postea quoque cap. xc. Examplu-
m, dum Epigramma mortuo facit, oculos ad arcessen-
dos sensus longius mittit.

Uxor, inquit, Trimalcionis Fortunata appellatur,
que nummos modis meititur] Ad hoc exemplum scripe-
rat Horatius antea: Dives, Ut metivetur nummos, libi-
dem paulo post de eadem Trimalcionis uxore:

Nunc nec quid, nec quare, in celum abiit.] Id est,
ut rem ipsam vernaculo sermone strictius attingam
modo: Zy en kent bau selven niet. Cui loquutioni ad-
finis quoque illa Seneca philosophantis: Subsilire in
celum ex angulo licet. Vide an & hinc Dialogi Fabia-
ni de Oratoribus defectus sacriri possit hujusmodi ex-
plementum: Tum mibi supra Tribunatus & Pratuas
& Consulatus ascendere videor, tum in celum abe.
Nam in libris nostris lacuna est id loci asterisco in-
signita.

CAPUT XVII.

In M. Tullii cum Publio Syro comparatione Trimalcionis
judicium suis, hoc est, Petronianis ponderibus exami-
natum. Ejusdem Mimici ingenii acrimoniam cum Se-
neca, tum duorum Juliorum, & quidem Caesarum,
Cajus inquam Dictatoris, ac Scaligeri nostri eternis
præconis cabonestata. Ejus rei luculentissimum speci-
men præbitum à Petronio. Publius Genii eleganter,
& eruditus luxus.

Cap. LV. Et Poëtarum coepit esse mentio, duique
summa carminis penes Mopsum Thracem immorata
est, (ita enim Lipsius noster) doveat Trimalcio, Rogo,
inquit, Magister, quid putes inter Ciceronem, & Pu-
blum interessere. Ego alterum puto disertiorum fuisse, al-

terum honestiorem. Quid enim his melius dici potest?]
Vide, & ride (mi Lector) preposterum inscitissimi
convivatoris judicium: nec vero Arbitrum nostrum,
sed Trimalcionem nugas blatiuentem te audire existi-
mes velim, quem quidem modis omnibus ridiculam
ex professo ut faceret, Poëtarum commemoratione
abrupta, novum prorsus atque inexspectatum de M.
Tullio sermonem subito injectantem inducit, ut Flo-
rem scilicet

Delibatum illum populi, Suadaque medullam
cum Mimicis sordibus, & Publiana toluliloquentia
contenderet, quo quid ineptius, vel absurdius singi-
posset, haud video sane; nisi (ut meus est animus)
fieri non posse arbitror. At tu fortasse novum istud
atque insolens comparationis genes non ad profanam
Tullii dictionem, verum potius ad Poësin ejusdem,
haud perinde quo merebatur plausu à posteris exce-
ptam, pertinere contendes. cuius hercle sententiae me
subscriptorem minime es habiturus. Et tamen Tri-
malcionis nostro etiam advocatus ut veniam, nullam
mihi linguam esse fateor, qua horundem Publii Jam-
borum argutias, ac felicem verborum compositionem
satis pro virtute praedicare possum. Nam (ut ne à
Petronii imitatione recedam) quicquid dixerim, minus
erit. Ita publici saporis nihil, itaque novo urbanita-
tis sale sparsa omnia, atque ad præstationem Elogi-
ejus, quod de Syro hoc nostro testatum reliquit san-
ctissimus Romani Theatri Censor Seneca libro I. de
Tranquillitate vitæ, his verbis: Publius Tragis Co-
micisque vehementior ingenis, quoties Mimicas ineptias,
& verba ad summam caveam spectantia reliquit; inter
multa alia cothurno, non tantum sifariis, fortiora &
hoc ait:

Civis potest accidere, quod cuiquam potest.

Ubi tamen, Sipario, ad marginem adscriptum legit-
tur, idque verius. Est enim Siparium genus vels, quo
in scena Mimi utuntur, teste Pompejo. Credo te jam
exspectare, uti & alteram quoque magni illius J. Ca-
esaris Scaligeri laudationem hic imputem referamque
expensam tibi. Merito. Neque enim decere, aut ullo
modo convenire videtur nobis, ut tanti Herois Cen-
suram minoris, quam ipsius Seneca judicium facia-
mus. Sic igitur ille libri primi Poëtices suæ cap. x.
de Mimographo hoc nostro, Equitis Romani, Laber-
rii dico, haud quidem æmulo solum, sed & victore:
idque de Divi ipsius Julii liberalissima sententia: Trans-
lata in Italianam argumenta adeo salibus, ac dicacitate
aucta sunt, ut unus Publius universam Graciam ea lan-
dz spoliarit. Sed jam tempus, ejus rei specimen ali-
quod ut speciamus, Arbitri nostri beneficio maxime.
Nam absque illo foret, quid reliquum erat, quam ut
ita lepidi ac venusti Poëmatis inopiam in perpetuum
porro pateremur?

Luxaria rictu Martis marcent moenia:
Tuo palato clausus pavo nascitur, (forte pasitum)
Plumato amictus aureo Babylonico:
Gallina tibi Numidica, tibi gallus spado;

(C 2) Cico.

*Ciconia etiam grata, peregrina, hospita,
Pietaticultrix, gracilipes, crotalifria,
Avis exsul hiemis, titulus sepidis temporis,
Nequiss& nidum in cacabo fecit meo.]*

Video Publio isti idem, quod nostris Scauris hodie, usu venisse propemodum, qui, gravissimi alienæ nequitiae objurgatores in propatulo visi, sibi suæque libidini nihil non in secreto condonant: nec cito, aut temere cuiquam, nisi scelerum suorum ministro, vel conscio, gratiam offensia alicujus facturi. Huic enim generi flagitium quodvis impune, modo occultum, ac sine arbitris: nam *Tessibus* non audeo dicere. credo, illam ut Plinianam sententiam nobis verisimilem faciant scilicet: *Multifamam conscientiam pauci verentur.* De Publiana vero insolentia, (Ciceroniano more me loqui scito, seu verius eleganter) quam in aliis potius quam feme tipi Mimus ille tanto dictorum acumine exagitasse videtur, ita Plinius: *Publis* (inquit) *Mimorum Poëta coena, postquam servitum exuerat* (malim, *Servitute exierat*. Sic enim & Cicero: *Exire arumna, pro liberari*) nulla memoratur sine abdomen, vocabulo etiam suminis ab eo imposito. Ut mirum non sit, eum etiam *Ciconiarum* meminisse; quas id primum temporis edules factas, novamque ex earundem conditura ὄψοντα Romæ institutam didicerat de Sempronio Rufo, auctoritatem eam haudquam utique defugente, & quidem Praetorianam quo cognomento insignem ipsum Horatius facit, ad quem locum consule observatiunculas nostras. Adjice Fragmentum quoddam Cornelianum, Nepotis dico, apud Plinium Majorem, ita lib. x. cap. xxiiii. differentem: *Cornelius Nepos, qui Divi Augusti Principatu obiit, cum scriberet, Turdos paullo ante coepitos saginari, addidit Ciconias magis placere, quam grues,* &c. Cæterum *Thrax Poëta* iste qui fuerit, cui summa carminis in Trimalcionis convivio data, divinare non est meum. & scin', quid verear, ne pro *Eumolpo* scilicet praepostera scolorum diligenter *Mopsum* objectaverit nobis. *Eumolpo* inquam, de quo non infrequentem fane, nec infestivam in posteriore hujus Satyrici parte mentionem habituri possea. qui an *Thrax* etiam fuerit, ignoro: hoc scio, non indignum, qui in principum Poëtarum lustro haud postremus censeatur.

C A P U T X V I I I .

Margaritum inter faleras pelagias. Pedes tollere. Indomita. Stratum extraneum. Carbunculi, unde Cchedoniorum cognomento famigerati potissimum. *Eorum flagrantia, & quasi ignitus fulgor. Septuagitoris cuiusdam loci in Publiano versu differentia.*

Pergamus auscultare Minum porro publicæ Luxuriae accusatorem:
Cap. eodem LV. *Quo margarita, cara, tribacca, Iudica?*

*An, ut matrona onerata faloris pelagiis
Tollat pedes indomita in strato extraneo?]*

Margarita numero plurali posita accipio, utpote generis neutri, quando Margaritum in singulare quoque veteres extulisse constat. Vel Mæcenatis Fragmentum specta, in nuperis ad Horatium Notis integratati sua primitus à nobis restitutum. In eo enim ita scriptum. comprehendes:

*Lugens te, mea vita, nec smaragdos,
Nec per candida margarita quaro, &c.*

Adde quod ejusdem calus continuatio deinceps sequatur. argumento sunt ista:

Smaragdum ad quam rem, viridem, pretiosum vitrum?

Caterum ubi idem:

Tollat pedes indomita in strato extraneo?

dixerat modo, Mimica quædam sententia obscenitas subesse videtur: ut, *Indomita* significet, ne cum domita, vel satiata saltem tot ac tam assiduis libidinibus; haud quidem in lecto maritali, sed vero in strato extraneo, id est, apud adulterum, vel adulteros verius. quorum (id quod de Clodia sua Catullus)

Nullum amat vere, sed identidem omnium

Illa rumpit.

Nam *Tollere pedes* quid sit, operam interpretando si pergam sumere, nugas egero. Itaque, Scriptorum aliquot exemplis contentus, paucis facere approperabo. Nonius in Atellanarum Fragmentis:

Mammæ teneas, pedes extollas, congenues, savies. Cicer. Epistolar. i. ad Atticum: Noli, inquam, de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. Quibus addas, si voles, illa à Martiali:

Tollunturque pedes, o medicina gravis.

Item:

— *Ille pedem sustulit, hic tunicam.*

Idem porro Grecis αἵρει σκέλη valere, facete ab eruditissimo omnium Victorio observatum, hocce Aristophanis exemplo, ex Fabula, quam ἐκκλησίαις vocavit, eam in rem producto examissum scitissime:

Ἐπειδὴ δὲ τὸ περιφορτίναρυ, ὅτῳ τρόπῳ

Τὰς χεῖρας αἵρει μηνυμένοις τότε:

Ἐπιστρέψας γάρ ἔτινες αἵρει τὰ σκέλη.

Pergit Publius Romanas delicias flagellare porro hujusmodi castigatione:

Quo Carchedonios optas ignes lapideos,

Nisi ut scintillent? Probitas est carbunculus.]

Horum Seniorum nemo (quod sciām) clarissimus, quam Plinius, illustrationem præiverit tibi. Ita enim ille lib. 37. cap. 7. *Principatum habent Carbunculi, à similitudine ignium appellati, cum ipsi non sentiant ignes, ob id à quibusdam Apoyoti vocati.* Horum genera Indici, & Garamantici, quos & Carchedonios vocavere, propter opulentiam *Carthaginis magna*: & reliqua, quæ deinceps ibidem sequuntur. Quod vero jubjungit Mymographus noster, *Probitas est carbunculus.* omnibus credo modis obscurum plerisque visum iri. Videor tamen facile à meipso ipius impetrare posse, ut *Probitatem*.

bitatem pro pudore, sive adeo pudicitia Matronali, positam existimem, cui innuere viderit, scintillantibus gemmis exoticis, aut lapidibus pretiosis opus non esse: ut que, nullis etiam externis admiculis adjuata, ipsa per se carbunculi in morem flagret, atque scintillet tamen:

Purpureum rōto fundens de corpore lumen.

Sed monendus Lector, perperam nimis in nupera ac postrema illa, quam politissimā Lutetiae debemus, Petronii Editione, *Carbunculos*, impressum residere. Nisi tamen *Carbunculos* id loci recto caū aīri rē *Carbunculus* antiqua declinandi forma positum existimemus.

C A P U T X I X.

Terna in Petronium correctiones. Gradum ad pralianum, sive statum pralianis componere. Eucolpius, ac Ascytus non fortunae modo, sed & vitiorum similitudine, Par inter se se quam bene compositum. Ex Luciani exempli conlatione clarum Satyrico nostro lumen accensum: simul mendum sublatum. Brevis Eucolpius scelerum enumeratio, quasi tu Elenchum dicas. De ejusdem ab arena liberatione, ducta ex argumentorum fugientium signis non aliena sane, neque incredibilis conjectura.

Cap. LXXIX. Itaque quum hora pene rōta per omnes corpora, gastrumque eminentiam fragmenta traximus cruentos pedes, &c.] Vidi oculis, vidi ipse meis exemplar membranaceum, in quo liquido Scripto expressum legebatur. Unde ipsum, Scropos, concinnavimus: arbitrorque porro pro Gastrumque, Glareumque reponendum, ut terrae petrosa scroposaeque calculi, seu lapilli intelligentur, cuiusmodi in ripis nostris spectare ac littoribus est frequentes, iter faciuntibus molestos. Carices aliorum nullus moror.

Et forsitan pernoctassimus in limine, ni tabellarium Trimalcionis invenisset x. veibulus dives.] Restituo, Intervenisset: ita postulante sententia, manca aliquo, ac imperfecta. Et vidi librum, qui fidem faceret, haud aliter verba hecce ab auctore concepta. Porro x. veibulus dives, sic dictum, ut:

Dives agris, dives positis in seniore nummis.

Cap. LXXXX. Idem ego ex altera parte feci, & in sorio circa brachium pallio, composui ad pralianum gradum.] Simile illi, quod habitu postea cap. xc. Alius surca de carnario rapsa statum pralianis componit. Utique etiam consentaneum Plautinum illud in Mili:

In statu stat senex,

Ut adriatur mecum manifestarium.

Quod quidem pudentissima tralationis genus ab Gladiatorum pugnaturientium positura ductum qui nescit, illi Lipsianis Saturnibus quantum potest conveniens, imo vero intellectis potius, quam pellectis, est opus, in quibus omnia, maxima, minima, ad statum istum que faciant, non Poena sed Graeca fide, vel Romana potius, sigillatim tradita atque excussa.

Egreditur superbus cum pramio (id est preda) Ascytus, & paullo ante charissimum sibi commilitonem, forturnaque etiam similitudine parentem in loco peregrino destituit abjectam.] Recte, atque ex argumento. Utique enim fugitivus, hic (Eucolpius scilicet) obscenus gladiator, arenarius & homicida. Alter (puta Ascytus) ergastularius, impudicus, tum conturbator. Quæ omnia ex insequenti Eucolpii querimonia atque indagatione, in iis, quæ priore Satyrici hujus parte desiderantur, Petronium nostrum persequutum, satis acceptum est mihi, itaque à nobis etiam superius indicatum. Quod vero subiicit Eucolpius, In loco peregrino destitutus se & quasi abjectum ab Ascytro, id vero aliquanto etiam planius explicat nobis postea, ubi ejusdem Ascytli, tum Gytonis opera potissimum, mendicum se atque exsulem in diversorio Graeca Urbis desertum jaceret, lamentatur. Cui loquendi modo consonat Propertianum illud:

Desertum Eos passa jacere domo est.

Grex agit in scena minimum, pater ille vocatur,

Filius hic, nomen drosis ille tenet,

Mox ubi ridendas inclusit pagina partes,

Vera redit facies, dissimulata perit.]

Grex, proprie. Etenim Gregem Hispicum (ut Plautus meus loqui consuevit) hoc est, & Chorum, & Cateram Histrionam faciuntum designat. Quod superstes, videor fidem meam hoc loco obstringere quamvis audacter posse, atque asseverare legendum: *Affulsa*, non *Diffimulata*. Et sententiam ipsius Epigrammatis appello. Quam etiam in Necromantia sua expressit Lucianus, haud alia sane usus similitudine. Sic enim inibi: Οἴασι δὲ τὰς ἵππους τὸν πολάκιον τοὺς τεργυπούς ὑπερχρήστης πότες ταῦς καὶ δραμάτων αρτοῖς μὲν Κρόνος, μικροῖς τριπτοσθεν μάλαι σερνῶς τῷ τῷ Κίκεος, οὐ Εὔρυδιος σχῆμα μηνοπόρων μητρῶν δίηγοι δικτυτοὶ προνῆλθεν οὐτὸν τὸν τοιούτους καὶ τοὺς τεργυπούς μητρῶν τοιούτους καὶ τοὺς προσωπιῶν ἀποθέμενοι καταβόντες αὖτον τῶν δραμάτων πότες, καὶ ταπεῖνοι περιέχονται, ἐκ τῆς Αγαμέμνονος ὁ Αττίας, εὐθὲς Λευκὸς οἱ Μενοκίας, ἄλλα Πᾶλοι Καρκίλλεις Σφύνοις ἐνομάζετενοι, οὐ Σάτυροι οἱ Στρυλίται Καρκασόνοι.

Cap. LXXXI. Ausugi, iudicium barena imposui, hospitem occidi, ut inter audacia nomina mendicus, exsul, in diversorio Graeca Urbis jacerem desertus.] Eleganter Nomina audacia appellat, ausugisse à domino, operam arena inter Gladiatores, & quidem obscenos (id quod Eucolpius cap. ix. supra objectaverat Ascytus) auctoratum locasse, hospitem per fidem necasse. Unde ibidem quoque Nocturnus percussor ab eodem commilitone suo, jure optimo indigitatus. Ceterum subdubito, an locum totum describere potius, atque interpongere ausim hoc modo: *Effugi iudicium, barena imposui, hospitem occidi, &c.* Quid enim? an non ita Horatius quoque?

Sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud

Fugerit.

Ut ut est, aqua mihi hæret utrōbique. Et videtur haud obscure significare, seu suam illam ad gladios locacionem, seu casu fortuito (Deo scilicet, id quod in Proverbio est, *et unquam opitulante sibi*) seu calido, callido nescio quo commento, atque effugio ludicratum, incolumem ac sine noxa evasisse; eaque ratione salutem peperisse insperatam sibi. Quo etiam spectat, quod idem successus ipse suos miseratus fuerat modo querimonia hujusmodi: Ergo me non ruina terra potuit baurire? Item exprobatio illa Ascytica, cap. 9. Non rases gladiator obscene, quem de ruina arena dimisit? Quamquam hec ex Lipsii Epistolicis jam nota. Ut videatur ruina fortasse pensiliis nescio cuius Theatri, momento aliquo luxatis machinis, arena elapsus fuga porro consuluisse sibi Eucolpius, & (quod Plautus inquit) exercuisse se protepus ad curfuram, eodemque fortean pertinuerit Fragmentum illud extra operis hujus ordinem, è veteri doctissimi P. Danielis Glossario, Satyrico nostro attributum: & inter alia Petroniana exempla sub Lutetianæ Editionis finem ab eruditissimo Collectore relatulum hujusmodi: Petavioque jubente (*Juvante, malim*) modo superior. Nec non alterum quoque istud à Turnebo emaculatum ad hanc faciem: In automatum (aumarium est in exemplaribus nostris) me conjecti. quod quidem *et Petavius* mentionem antecellisse sane verisimile fit mihi. Scin', quid suspicer: ad Automati sorte alicuius, five Pegmatis ruinam, coagmentis inter se nimio machinamentorum pondere elisis ac solutis scilicet, hanc Eucolpiani effugii imposturam quam dicit, pro argumenti ratione probabiliter accommodari posse. unde turbella aliquanta, novaque (uti in re subita solet) concurrentis, invicemque se collidentis exorta populi spectatoris trepidatione, versipellis ille, atque in omnes furtorum occasiones intentus, (ne dicam ipsis pene mechanicis ac scandibus illis, in qua impositus fuerat, Tabulatis versatiliors) lubricitate sua, quasi anguilla, ac presiantis (ut dixi) multitudinis beneficio, per turbam tacite, ac latenter, ut sit, invisus atque ignorabilis dilapsus, hoc est, fugitivos imitatus inflexa pedum perniciitate, salutem porro pepererit sibi.

C A P U T X X .

Macula una, altera, eluta è Petronio. Mutuis libidinibus attriti. Inter Sicyonia, ac Phœacia disserimen, & utrinque generis estimatio. Questioni acceptus Seveca. Additum nonnihil præterea de colore calceatus Romant.

Eodem Cap. LXXXI. Et quis hanc mibi solitudinem imposuit? Adolescens omni libidine impurus, & sua quoque confessione dignus exilio.] Apage Exiliū istud. Levius hoc enim, quam pro delicto Gy-

tonis, vel etiam justa ac seria Eucolpii indignatione. Itaque nihil dubito, quin, *Exilio*, scriperit Arbiter. Hoc enim est illud quod cap. 80. manifesta pro noxia conuictum fecerit Gyton ipse profetus fuerat prius, Fratrum duorum fatali rixa intercedere ausus, atque ita se quasi medium facere, hac personata deprecatione proclamans: *Quod si utique faciore opus est, mundo ecce jugulum, convertite huic manus, imprimite manes, ego mori debeo, qui amicitia sacramentum dei- lexi.* Quæ Deprecatio non *Exilis*, sed *Exilio*, & quidem presentarii res erat, neque alio utique Gytonis hæc confessio referenda.

Quid ille alter? die qui tanquam togæ virilis stolam sumit; qui, ne vir esset, à matre persuasus est; qui opus muliebre in ergastulo fecit. Scriptura non dubie transposita, & vide, an hujusmodi additamento spes sit restituī posse concinnius: *Quod ille alter? qui ipso inquam togæ virilis die stolam sumit,* &c. Ni si cui forte Lectionem hanc Lipsianam potius animatum est sequi: *Quid ille alter, o Dñ! qui tanquam togæ virilis, &c.* Videtur proinde Ascylo idem quod *Græcorum primo* (ut cum Crispo hoc dicam) Achilli evenisse. quem parens fati præscia, quod filium ad Perge- ma, *Troja sub moenibus altis*, oppeditum prædicilset, periculi hujus declinandi ergo, ægre ab eodem vixque maternis tandem precibus obtinuerat, ut assumto habitu virginali in Scyro insula tantisper inter lanificas occultatus falleret, dum decennale bellum cum Trojanis obsecris positum esset denique. Sed ille virum se esse masculo facinore Deidamiae serio aliquando approbat: Ascylos contra, accepta semel muliebris patientia lege, intercubibus probris usque & usque flagitatus porro, post fecundissimas adeo divisiones, ne capite quidem suo injuriam abstinuisse videtur. Scires & aversum & adversum pariter impudicum fuisse, hoc est, per *caulas corporis omnes* (uti apud Carum est) lubidinem alienam sine ulla exceptione exce- pisse. Patet hoc ex superiori quoque illa Eucolpii increpatione, qua cumplice inclamaverat prius: *Quid dicas, inquam, muliebris patientia scortum, cuius nec spiritus purus est?* Pergit secum porro Eucolpius stomachari.

Jacent nunc amatores obligati noctibus totis, & forsitan mutuis libidinibus attriti derident solitudinem meam.] Eandem in suspiciofissimo amore solitudini- nem, multis magnisque experimentis percognitam, etiam expreslit Propertius, Cynthiam suam probri, stupri, dedecoris manifesto visus insimulare:

Quin etiam multo duxisti pocula risa,

Forsitan & de me verba fuere mala.

Adumbravit & popularis noster, delitiae meæ, nulli Poëtarum secundus tenerimmo hocce disticho?

Forsitan & de me teneros motura cachinos.

Miscerit vestris fabula nequitrit.

Notanda porro phrasis illa: *Mutuis libidinibus attriti*, etiam Propertio familiaris, de virofissima Cleopatra istiusmodi nobis Elogium perhibentis:

Et

Et samlos inter sannia trita suis.
Denique ipsi quoque Petronio infra Cap. 87. Ut cum
que igitur inter ambelitus sudoresque irritus, quod volue-
rat, accepit. Ad ambelitus istos etiam referendum Ju-
venalis illud :

*Net queritur, quod
Et lateti partas, nec quantum possit ambeles.*

Cap. LXXXII. *Age ergo (inquit ille) in exercitu
vestro Phœcasiatis milites ambulant?* Ita enim princeps
nobis hunc locum restituit Turnebus. Rite, atque ex
disciplina Romana. Militem enim non Phœcasatum,
sed caligatum esse conveniebat. Neque iis assentior
tamen, qui Phœcasia, muliere calceamenti, seu fo-
learum, genus fuisse volunt, ac tantum non cum Si-
cyoniis confundunt. Perperam. *Sicyonia enim levioris
pretii, tametsi Lucretius reclamare videatur, ac
duarum drachmarum opus. Phœcasia vero bis tanti.*
Et illud quidem doceo ex Dialogis Meretriciis Lu-
ciani: *Δω. Εἰστε, οὐ Μυρτάν, λογιώναδα. ἀπόδημα
τοῦ Σικυῶνος τοῖς πιστοῖς δύο δισχίλιοι. Alterum ex Seneca
de Beneficiis v. 11, cap. xx. ita rem istam compu-
tante: Pythagoricus quidam emerat à satore Phœcasia
(rem magnam) non presentibus monuit. Et paullo
post de codem ad tabernam Sutoris interdiu occul-
lam nominis expediundi gratia nequicquam reverto:*
*At Philosophus noster tres, aut quartuor denarios (non
invita manu) domum retulit, subinde concusserunt. Rem
magnam, subdit Seneca, εἰπεῖτε, & suo more argu-
tias faciens, credo, quia pretiosiores fortasse, quam
pro persona Philosophi videbantur; quem Crepidis
potius, vel Baxeis calceatum incedere conveniebat.
Et tamen idem ille, quem dico, Romana sapientia
antistes, in epistola ipsius a se hic quidem in
re seorsum mihi sentire videtur, quo loco monet:
Puto quidam esse, qua decent phœcasatum, pallium.
Unde in communis etiam omnium Philosophantium
usu fuisse videri possunt, haud aliter, quam amictui
Pallium, peculiare huic generi gestamen: cum quo
Phœcasia conjunxit (ut vides) Seneca. Ut ut est,
Grecanicum genus, ex Plutarcho; ex Appiano colo-
ris etiam candidi fuisse concidimus. *Albis certe cäl-
cis Romanos quoque in publico usus de Martiali
cognoscas, ita in Cinnam quendam ludente, more
Iuu:**

*Sordidior coeno quam sit toga, calceus autem
Candidior prima sit tibi, Cinnam, nive. &c.
Et fortasse Phœcasatum voluit dicere.*

CAPUT XXI.

Inspicata ex transverso fieri. Vita truditur. Protogenis
rudimenta cum Natura ipsius varierate certantia.
Lycurgus quisnam fuerit, de cuius crudelissima so-
cietas Eucolpius secum & cum animo suo conqueri-
tur. Literarum studia & odio & molestiae semper
jam inde ab antiquo fuisse opum ac divitiarum
stritoribus. Mendum è Petronio submotum. Alia

ib hand pauca explanata. De Pinacothecarum positura
quiddam non protitum.

Cap. LXXXII. *Nemo coelum putat, nemo iurjurant
dum servat, sed omnes operis oculis bona sua com-
putant.] Frequens hæc apud probos omnes tam veteres,
quam novos scriptores querimonia, neque dissen-
tanea Ovidiane illi ex libris Tristium.* At reditus jam quisque suos amat: *& sibi quid sit
Urile, sollicitis computat articulis.*

Et deinceps interposita lacuna Arbitr:.

Quod hodie non est, cras erit: sic vita truditur.]
Ad exemplum credo istus Horatiani: *Truditur dies
die, &c. Sententiæ porro istæ, interjectis passim
asteriscis, lacunæque expletibus, disposita uique ad
postremam illam: Non multum oportet consilio credere,*
*&c. ad Eucolpii derelicti personam pertinere viden-
tur, semetipsum denum consolantis de vi arque ini-
juriis, imo contumeliis ab Ascylo illatis sibi, deque
perfidia ac dissidio pulli sui, Gytonis. Habet ibidem.*

*Quod non expectas, ex transverso fit, & super nos
Fortuna negorium curat.] Sic & Seneca quoque loqua-
tus deprehenditur lib. de vita beata: *Morbos dico, fu-
nera, debilitates, & calamitas ex transverso in vitam hu-
manam incarentia. Est itidem apud Plautum. Ex
transverso incedere.**

Cap. LXXXIII. *In Pinacothecam perversi vario gene-
re Tabularum mirabilem] De Pinacothecis consulendus
Plinius lib. 35. cap. 2.*

*Et Protogenis rudimenta cum ipsis natura veritate
certantia non sine quoddam horrore tractavi.] Quamvis
to Veritate non alienum huic loco, ego tamen assen-
tationem in eam partem flecto, ut Varietate potius
rescribendum existimem. Consule eundem Plinium
super Protogene, Statuarie non minus, quam Pictu-
re artibus famigerato.*

*Ethos Fabula quoque habuerant sine amulo complexus.]
Non, ut ego, invenustus, infelix, desertusque, cuius
amores ad se per summam injuriam translatos remu-
lus Ascylos intervertit. unde abs codem subjungitur
statim.*

At ego in societatem recipi Lycurgi crudelioresem]
Atque hic Lycurgus ille fuisse videtur, de quo mentio
cap. 117. cuiusque adeo villam a se dispolaram, re-
flesque larrocino barpagatas, ipsius apud Eumolpum
postea indicium professurus Eucolpius. eo dico, ne
quis temerarium Thracem illum Dryantis filium, Li-
beri patris osorem,

Vesperumque nova nequicquam in vite Lycurgum;
aut Legum etiam Lacedæmoniarum latorem ex trans-
verso somniet nobis.

*Sed culta non proinde speciosus, ut facile appareret, eum
hac nota literarum esse, quos odisse dantes solent.] Con-
fer cum his sententiam illam multo argutissimam Epis-
tola Pliniane libri viri, de Cornelio Minutiano: *Na-
tus splendide, abundus facultatibus, amat studia, ut
pauperes solent. Unde apparet, jam inde a Plinianis
tem-**

temporibus, humanitatem ac literas odio semper dicitur amatoribus fuisse. proinde non esse, quod nostri modo seculi fastidium ac contemptum tantopere miremur. nec quicquam expediendo huic loco accommodatus invenies. qui tamen ad veterem hancce formam interpolandus videtur. Ut facile appareret eum ex hac nota litterarum esse, &c. Qua phrasitatem infra usus, capite cxxvi. Ex hac nota domina mea est, &c. Igitur Eumolpum interrogare properat Eucolpius.

Quare ergo, inquit, tam male vestitus est? Sic Marialis quoque in re prorsus huic simili, ne dicam gemina, & quidem ipsius de se:

Cur ergo, inquit, babes malas lacernas, &c.
Nec Satyrice minus magnus ille Aurunca alumnus,
*Sic nuntior esse, videt tuiscam, & toga quid
sit.*

Quæ sequuntur porro, cum iis desiderantur, in quorum vicem asterisci vacuas lacunas explentes successere, ea vero omnia partim affecta numeris, partim soluta oratione concepta, ex persona Eumolpi prolati videntur, fortunam casusque suos Eucolpi commemorantis. in quibus exsequendis binas propemodum horas insuntas, ex castigatione illa-Eucolpiana, quam habituri sumus infra cap. 90. ducere audere videor conjecturam. Sic enim inibi: *Minus quam duabus horis mecum moraris. & sapient Poëtice, quam humane loquutus es. Ubi Humane, pro, Hominum more ac ritu, simpliciterque capiendum, & quod nos patris sermone dictitamus, Menschelijcker wijs, quasi vero duo ista, Humane inquit, & Poëtice loqui, contraria inter se ac pugnantia forent. Ridicule, & jocus omnis (ut vides) ex novitate dicti atque insolentia quæsusit. Ex quibus tum singulis, tum universis apparet, Eumolpum istum Petronianum narrationem institutam longius insuper producturum fuisse, nisi eampe abrupsisset subito hominum in Porticibus spatiantium, nec verba, verum lapides loquentium, odiosa interpellatio, qua ille adventitia, interim dum Halosim Troje recitat, exceptus, plausu ingenii sui cognito, caput operuisse, extraque templum curriculo lese prorupisse inibi invenietur. Unde item manifesto docemur, Pinacothecas templis fere ac Porticibus publicis annexas, seu continuatas fuisse, crede, quo augustiores intrantibus scilicet, majoremque adeo religionis speciem habere viderentur: simul, ad frigus in umbra captandum, animi causa (ut fit) sub illud inambulare volentibus, astivis praesertim caloribus.*

C A P U T X X I I .

Leonum in Lenones commutatio. Locorum aliquot expositiones, Indeletatus. Illustramentum sententia. Plinianus. Tropica Petronii dilucide enarrata. De verbo Audere, pro Velle, tam Arbitrio, quam Plauto novi interpretamenti gratia facta.

Cap. LXXXIV. Deinde, qui solas extrahere divitias curant, &c.] Proprie, & antique. id quod ad illud Horatii planum fecimus, l. ii. od. iii. v. 19.

Et exfrustis in altum.

Divitias potuerat heres.

Vide Festum in dictione Struere.

Nunc veteranus est latro, & ipsis leonibus doctior] Quid si, Lenonibus, legas? genus quod improbissimum est, siquidem Plauto credimus.

Cap. LXXXV. Jam ergo cæperam ephebum in gymnasium deducere, ego studia ejus ordinare, ego docere ac præcipere, &c.] Ex economia sequentium satis superque appetat legendum Jam ego cæperam, &c. Ita enim haud paulo concinnior fuerit ter iterata pronominis repetitio.

Cap. LXXXVI. Ut tertia nox licentiam dedit, confurrexi ad aurem male dormientis] Idem, Irrepsi tamen, & male repugnanti gaudium extorsi. Id est, simulate repugnanti, tive oblectanti potius, idque ex disciplina adeo puellari, cui responderet Ovidianum istud lib. i. Ann. El. v. vers. 15.

*Que, cum ita pugnaret, tanquam que vincere nollet,
Viæta est non agre proditione sua.*

Etiam Horatii illud libro primo Od. ix. vers. 23.

Pignusse dereptum lacerris,

Aut digito male pertinaci.

Et præter hoc etiam timebam, ne tam grande munus suspectam faceret humanitatem meam] Hoc est, ne me munificentia largitasque tam profusa in aliqua probri poneret suspicione apud pathicissimi pueri, mei inquam discipuli, parentes. Adfine illi, quod jam inde ab initio fuerat professus cap. 85. ex cogitasse se novam rationem scilicet, qua non esset patrifamilia suspectus amatorem.

Cap. LXXXVII. At ille non indelectatus nequitia mea, &c.] Nota novitatem verbi, Indeletatus. Nec enim apud alium scriptorem Romanum temere compositionem eam reperias, condignam mehercule venustissimo ingenio Arbitri nostri.

Cap. LXXXVIII. Simulque caussam desidia presentis excusare, quum pulcherrime artes perissent, inter quas Pictura ne minimum quidem sui vestigium reliquisset] Eadem fere de insipientia facili iuri atque incertia apud Plinium conquestio lib. xxx. cap. ii. & quidem pene toto: Ita est profecto, artes desidia perdidit, & quoniā animorum imagines non sunt, negliguntur etiam corporum. Animorum imagines, id est, quoniā omnes, qui nunc sunt, homines communī hac divinæ aura particula ad ignaviam & voluptates corporis præpostere abutentes, animorum veluti inopiam pati, sensuque prorsus ac rationis expertes videntur; Nil nisi Cecropida, &c.

Pecunia, inquit, cupiditas hac tropica instituit]
Hoc est, umbras rerum atque imagines tantum, & simulacra quædam inania, surdo figurarum discrimine. Qua de re superiorius Plinii caput, qui volet, consulto.

At nos vino, scortisque demersi, ne paratas quidem aviles avemus cognoscere.] In perulgatis hoc loco, Audemus, antea lexitabatur, quo magis subit admirari eorum hominum audaciam, ne imperitiam dicam, qui principes illud in Avenus commutare institerunt. Quo in numero Burrbum nostrum nollam equidem fuisse, frustra; quippe fero, ac depugnato jampridem prolio. Sed hoc beat saltem, quod ita conjectura duictum de ingenio (quo supra Sicambrum prædictus) ipsius se restituisse inficias non est. Nam (ita me Deus amet) à blattariis Codicibus male metuebam mihi. Quos ille, quoties videtur, perpetuos auctores habet, & quidem in mundo; ne apud Parthos, aut Armenios censeas. Cæterum in rem præsentem. Audemus, inquam, revocandum censeo, & retrahendum è fuga. Atque es audacius, quo compertius mihi, verbum istud notione longe diversa priscis illis, quam nobis hodie, in usu atque in consuerudine fuisse. Argumento, quod dico, abunde fuerit Plautinum illud Menechmi:

Ecquid audes de tuo istuc addere?

Hoc est, Numquid sustines addere istuc insuper aliquid de tuo? vel, Nunquid nam abs tete imperare potes, ut præterea de tuo istuc vel corollarii vicem addas quidpiam? Item alibi,

Nunquid audes gratiam mibi aliquam facere hic (scribo hinc) argenti?

Sic Sodes eidem, pro si audes, Comico more toutes celebratum, an vero aliud, quam sis notare censes, quod pro si vis antique positum capiunt Literatores?

Ipse Senatus, recti bonique preceptor, mille pondo auri Capitolio promittere solet.] Promittere in Votis, id est, ad dicere, seu Vovere. Sic Tibullus:

Interea nigras pecudes promittite Diti.

Cæterum de solenni Promissione hujus ritu, quem tangit Arbitrus, nihil aliunde extrico, haec tenus quidem, quod ad Senatum: nam ad Imperatores ipsos, non ausim dicere, inter quos Augustum memorat Suetonius; in cellam Capitolini Jovis xvi. millia pondi auri, gemmasque ac margaritas quingentes lls. una donatione contulisse. Quo item referri poterit Horatianum illud ex lib. Carm. III. Oda XXIV.

Vel nos in Capitolum,

Quo clamor vocat & turba saevantium:

Vel nos in mare proximum

Gemmas, & lapides, aurum & inutile

Mittamus, &c.

CAPUT XXIII.

Halosis Hui. Suspectiorum aliquot locorum restitutio, parim ab ingenio, partim à Manuscriptis. Ferus, pro Eque psitum, substantivus: indidemque & Semiferus, pro Lapitha ac Centauro confatus, etiam Semifer. JANI PANNONII, & Pontificis, & Poëta Quinqueclieensis meritissimum Encomium. Fugiti-

ve nonnulla Letiones retracta, retractata alia. Correctionum Triga, vel Quadriga verius.

Cap. LXXXIX. Sed video te totum in illa karere Tabula, que Troja halosis ostendit] Etiam Halos in illis dixit Suetonius in Nerone.

— *Casi vertices*

Ida trahuntur, scissaque in molem cadunt Robora] Vidi Manuscriptum, in quo Spissaque, non Scissaque plane & probe exaratum habebatur. Et dubitamus adhuc, utri scripture adhæreamus potius? Legimus ibidem:

Huc decenni proelio Irata virtus abditur] Mihi valdus arridet, Jurata virtus, id est conjurata, simplex pro composito. Nec multo post:

Hoc titulus fero

Incisus, hoc ad sata compositus Sinon

Firmabat, & mendacium in damnum potens.]

Ita enim ablectissima illa Parisiensis Editio, quomodo & nos ante decennium emendaveramus jam olim: examissum optime. Ut sit sensus: *Hoc Titulus Equo Durio inscriptus, hoc ipsum & Sinon Troja proditor confirmabat.* Itaque pro *Hoc*, quod est in aliis, *Hoc* repetendum; tum vero postrema copula ante *ro Mendacium* inducenda: ejusque vicem, *Hei*, sive etiam, *Heu*, rescribendum cum hac interpunctione:

Firmabat, bei mendacium in damnum potens:

Id est, detrimentosum Iliensis, imo calamitosum oppido: sensu manifesto, atque etiam pereleganti, quod cur de nostro aliis adscriberet sibi, causa non erat. Sed tamen credo fore, qui *Mendacium* istud accusandi casu positum interpretabuntur, coniuncteque cum superioribus construendum: ut intellexerit Arbitrus, Sinonem tum ad *Fata*, hoc est, ad implendum *Fatum*, (*novissimum illud de tribus dico, quo Porta Scæa limen superum scinderetur*) tum ad *Mendacium* pariter in *damnum potens*, id est, Trojanis (ut diximus) calamitosum, sive exitiale & funestum potius, docte meditateque instructum atque compositum fuisse. Neque ego sane huic sententiae repugno. Pax sit potius: & sequi ipse malo adeo, quam trahi; vel rei tantillæ causa contentionis funem ducere, cum adversario præsertim valentiore. Et quoniam in mentionem *Feri*, pro *Equo* positi, occasione oblata potius, quam quæsta, incidimus, etiam ad partes vocitetur Prudentii locus è libro περὶ σιφῶν, Hymno xi. qui Hippolito Martiri inscriptus legitur:

Pestigium composito satis instruxere paratu

Martyris ad poemam verbera, vincia, feros,

Instigant subitis clamoribus atque flagellis.

Sic enim hunc locum ex Vet. Cod. doctissimi Gisellini primitus restituit Gisanius noster, quum *Feras* ante in Prudentio imprudenter excuum serio cum Antiquariis stomacharemur. Quod ut ita esse mihi cum amico conveniat meo, ita scorsum ruris ab eodem sentire necessitas subgit me, in verborum simul ipsorumque versuum constructione. Quam quidem con-

tinenter ipsum atque conjunctim constituendam censem, eodemque huncce in modum interpungendos:

Martyris ad paenam verbera, vincula, feros

Infligant subitis clamoribus atque flagellis.

Feros enim pro *Equis* antiquitus usurpatos haud *Cattuli* modo, *Virgiliisque* auctoritatis confirmare possis; sed & liquidius multo ejus *Epitheti contemplatione*, quod *Hippocentauris* *Lapithis*que omnes uno ore contribuant Poëta. Etenim genus istud *Semiferos* indigitant, non quidem à *Feritate* vocabuli ejus etymologia petita, sed vero à forma ipsa, qua *Feros* (ut diximus) hoc est. *Equos* dimidiata sui parte assimilasse finguntur. Unde illorum hominum error castigandus pariter, quibus in compositione ista, *rō Fērūs*, adjективum potius, quam substantivum esse, falso quidem haec tenus, sed tamen serio, fuerat persuasum, quorum offensa tamen non minus tolerabilis, quam felix illorum hominum audacia laudanda, qui rectum ejus verbi casum admutilantes novissimae syllabæ detrunctione bimembre hoc genus *Curio* *Horatii Mala* prorsus ad simile reddiderunt, ita ut *Apella* propemodum videantur, *Semifer*, pro *Semiferus*, nobis trisyllabum nominativum commenti. Utque non mendice, sed plena manu, tecum porro agere perseverem, mi Lector, etiam recens quoddam superioris feculi exemplum istuc pertinens in commune hoc loco proponam, à Poëta uno omnium elegantissimo *JANO PANNOPIO* petitum, in cuius Elegiarum opere versus istiusmodi exstare invenitur:

Nec nisi duratum Lambro thoraca volvam,

Nec nisi ferrato ferreus ire sero.

Ecce alia monstra, celsa qua Tenedos mare

Dorsa repellit, &c.] Lectio & proba & plana; at in Lutetiana Editione, Replevit, legitur. non recte, neque ad disertissimi Poëtae Genium.

De geminis Lacoontis filiis in Vergiliiano illo anguum totidem improbo atque inexplicabili nexo fatagentibus laborantibusque:

— Neuter auxilio sibi,

Uterque fratri, transfluit pietas vices.]

Ita Editiones Gallicanae. Mihi tamen, nescio quo pateto, Antverpiensis scripturæ interpunktio arridet impensius, ea ipsa inquam, quam Clarissimi Sambuci Bibliothecæ debemus, in qua ita hac distincta observavimus jam olim:

— Neuter auxilio sibi,

Uterque fratri, transfluit pietas vices.

Tentant in armis se duces, seu ubi solet

Nudo remissus Theffali quadrupes jugo

Cervicem, & alias quatere ad excusum jubas.]

Placet scriptura libri veteris, in quo diserte calamo exaratum legebatur:

Tentant in armis se duces, seu solet abi.

Neque istud satis, nisi versus item proximus in pristinum tandem decorum me porro conjectore reposatur hoc modo:

Nodo remissus Theffali quadrupes jugo
Cervicem, &c.

Nam & haec quoque correctio à nobis erat; verum antevortit nescio quis, qui campie in rationum suarum Tabulas referre sustinuit non ita pridem, expensi, haud excepti, in quo, oblitus *Juris humani*.

Hic graves aliis mero

Obtruncat, & continuat in mortem ultimam
Somnos.]

Sic & paullo prius cap. 79. Et dubitavi, an utrumque trajicerem gladio, somnumque morti jungarem. Malim tamen in Petroniana Troja Haloni, *Noctem*, legi. Nam, quanti obsecro est illud, *Mortem ultimam?* An vero mors ulla (naturalis in quo) homini evenire possit, quae ultima non sit?

Cap. XC. *Timui ego, ne me Poëtam vocarent.] Ita enim malo, quam (quod omnes usque adhuc Editiones inedit) Vocaret legere, ut ad Eumolpi Lapidores referatur, non ad Eumolpum ipsum, eo quod in comitatu ejus Eocolpium vidissent antea, ex persuasione Parcemiæ illius conjecturam ducentes, qua vulgo dictitat confuevimus, Aves concolores una fere volitare scilicet.*

Rogo inquam, quid tibi vis cum isto morbo? Minus quam duabus horis mecum moraris, & sapientis Poëtice, quam humane, loquutus es] Humane & Poëtice opponit. Facete, ad exemplum opinor sententia illius Horatianæ:

Surge, & inhumana senium depone Camena.

Qui locus, quantus est, huic Petroniano explicando mirabiliter facit. Vide Notulas nostras in biformem Poëtam illum Venustum. Habes ibidem:

*Imo quorius Theatrum, ut recitem aliquid, intravi, bac me adventitia exigere frequentia solet] Rescribe: Hac me adventitia, &c. Argute. Etenim ad *Caena* prebitionem quixtra allusio, qua *Adventoria* *Martiali*, *Plauto* *Viatrica* indigitatur, & persistit in Metaphora semel instituta Eumolpus subjectans porro è vestigio: Ceterum ne & tecum quoque habeam rixaudum, 100 die me ab hoc cibo abstinebo.*

C A P U T XXIV.

Illiustramentum Historia Petroniane. De Linteis, ac Strigilibus balneariis cum cura & fide differtum. Tergeri, Fricari, item Destringi, peculiaria iisse rebus vocabula. Gyro quid Alcylo? De Gutto, atque Ampulla nonnihil. Vestimentis asservandis cautio cuiusmodi in balneis publicis adhiberi solita antiquitus. Capere experimentum. Obscurioris argumenti declaratio. Hominum querundam importunitas, nulla, aut loci, aut temporis, habita ratione, frequentes, imo assiduas, alienis auribus Poëmatum suorum recitatione argutias, hoc est, molestias exhibentum. Idonea ejusce rei exempla ab Horatio, & Martiali. Ambigua alterius loci interpolatio.

*In thermas fugio, sonas ad aurem:
Piscinam peto, non licet natare:
Ad coenam propero, tenes euntem:
Ad coenam venio, fugas sedentem:
Lassus dormio, suscitas jacentem, &c.
Vide præterea, mi Lector, ea, quæ ad superiorem
Horatii locum suo in loco adnotavimus. Petronius
porro:
Invado peccus amplexibus, & persussum os lacrymis
vultu meo contero.] Quid si vero nobiscum legas?*

*Contergo, tametsi cum recepta lectione faciat locus
superior, quem retro habes cap. xxiv. de uno exole-
torum omnium insuffissimo Emballiceta: Transiugue
ad comitem meum (scilicet Ascylium) facto, clumbus
eum basisque distrivit. Nec non venustissimus ille Ve-
nerum omnium ac Leporum pater Aristæetus in Epi-
stolis suis vere Eroticis l. i. Ep. cxvi. Toi γαρ οὐκ εἰ-
βανχυθεῖσα τῷ ἔφατι, ἀνέλασε τε πόσις ἵαντη τοῦ ἀν-
θρώπου, καὶ πεφίλακεν ὅτῳ προσφύσα μανικάς, ὡς μόλις
ἀποσπάσαι τὰ κύλια, καὶ κατεργάψει μὲν τὸ σῶμα.*

JANI DOUSAË NORDOVICIS PRO SATYRICO PETRONII ARBITRI, Viri Consularis, Præcidaneorum

LIBER SECUNDUS.

CAPUT I.

Draucos, hoc est, grandioris peculi homines, in balineis
publicis communi pariter lavantium plausu exceptari
solitos, & Petroni & Martialis indicis patet adum:
eadem alter ejusdem Epigrammatarii locus per caus-
am explicavit. Lucillis versus tentati; correctusque
Arbiter.

ET nuptis & prætextatis verbis usurus
hoc Capite, veniam hercule (Pruden-
ter simul, ut puto, ac pudenter) antea
præfabor mihi: Socratemque imita-
tus, in re mollicula & parum severa,
caput operie infistam, Arbitri nostri
arbitratus maxime, ita scriptitantis

Cap. XCII. Illum autem frequentia ingens circumve-
nit cum plausu & admiratione timidissima, &c.] Ascyli-
tum refert plausu & admiratione secundissima à fa-
vente undique circumstantium corona exceptum,
quos commendata supelleculis ejus bonitas ad gravissimum
sibi spectaculum (Romane loqui me scito)
in rem præsentem porro frequentesque ac congrega-
tos exciverat, nemine non Votorum conceptione ta-
cita, hoc est, timidissimo murmure (quæ illius se-
culi molliities fuit) rutabulum istiusmodi in postfur-
num suum oculis devorantibus muliebriter exoptante,
frustra: quandoquidem non nisi in Equestribus se-
dere solitus Ascylos, omnes porro à se admissarios
spernere ac segregare quam longissime: neque quen-

quam tanta fortuna dignum judicare, preter Equi-
tem Romanum illum, Ordinis sui de honestatent-
tum; qui cumpse veste dispoliatum, tunicaque & pal-
lio circumductum, similque improbissima clamoris
indignatione Gytona flagitatem miseratus, suis sibi
ipse exuviis nudum destitutum circumdedit; atque
in penates, imo in cubile transtulit suum, credo, ne
diutius sine integumento circa balneas expalliarus er-
raret miser, homo Equestris tantum culcitella dignus,
quippe à peculio ac penitibus ita basilice opipareque
instructus, ut non cum sui saceruli Draucus modo, sed
& cum Hercule illo Goropiano de vasorum luculen-
tate in ambiguum certamen descendere posset. At-
que hinc, veluti de plano, cuivis illustre jam tandem
factum confido, in quam sententiam à Celtibero l'oe-
ta scriptum fuerit:

*Audieris in quo, Flacco, balne plausum,
Maronis illuc esse mentulam fecit.*

Neque aliunde, quam ex hocce Arbitri loco versuum
istorum explicationem commodius peti posse existi-
mo, mire aliqui frigentium. Quanquam quisnam
adeo in Re Antiquaria hospes, obsecro, ut nesciat,
Equites istiusmodi sessorem pati solitos, hocque mor-
bo usque ad infamiam laborantes, Magiris, vel Sa-
liis potius domesticis non contentos, emissarios insu-
per habuisse, qui impensa mercede ostreos undi-
que, ac bene vasatos conquererent sibi, ad se è vestigio
domum perducendos suam; quo videlicet fortuna tam
magna soli porro, ac fine æmulo, potirentur. Atque
is delectus, eaque censio in balineis publicis exige-
batur